

Η ΛΙΜΝΗ ΤΩΝ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΩΝ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΦΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ | ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ | ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΚΑΒΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΑ | ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΝΤΑΝΗ

Η ΛΙΜΝΗ ΤΩΝ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΩΝ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΦΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Arnold Böcklin, Το Νησί των Νεκρών, τρίτη έκδοση, 1883.

“Αφήνοντας αυτό το καθαρά συναισθηματικό επίπεδο θυμόμαστε, με μια στοχαστική διάθεση και προχωράμε σε έναν προβληματισμό σχετικό με το θάνατο και το πένθος που εκφράζεται σε μια πιο μόνιμη βάση.

Το νεκροταφείο εξυπηρετεί τον ενταφιασμό των νεκρών, αλλά είναι επίσης προορισμένο ως ένα μέρος όπου οι πενθούντες μπορεί να συμβιβαστούν με την απώλεια.”

[Dieter Kienast]

ABSTRACT

Lake of Farewells: a new narrative in Zografou's Cemetery.

As the modern city continues to spread, cemeteries have become multidimensional urban spaces where the "threshold" of the cemetery space is, often, absent. A space where the enigmatic otherness of death meets and converses with the city of the living.

The largest cemetery in Athens, Zografou's Cemetery, on the border of the city with the foothills of Hymettus, reflects this condition. The proposal attempts to answer both the functional and the conceptual demands of the cemetery.

The plaza and the public space of the cemetery are reconfigured as spaces of transition between the two worlds. The functions of the cemetery are transferred into the earth giving a naturalness like that of burial. The awkward space between the two churches has given its place to a lake, through which this intermediate stage is captured, the passage from one side to the other, in a space where the seasons leave visible traces, as the sense of the passing time, is one of the most vivid elements of the cemetery. Through the gesture of immersion, the visitor crosses the lake and is led to the central patio.

The question of burial is reinserted into the urban fabric and creates a space where mourners can come to terms with loss.

ΣΥΝΟΨΗ

Η λίμνη των αποχαιρετισμών: μία νέα αφήγηση στο Κοιμητήριο Ζωγράφου.

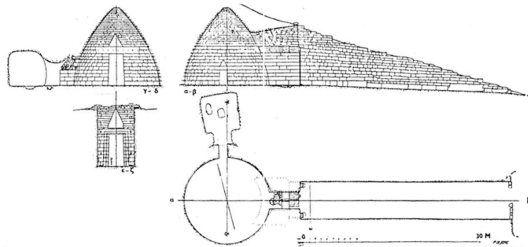
Καθώς η σύγχρονη πόλη ολοένα και εξαπλώνεται, τα κοιμητήρια αποτελούν πολυδιάστατους αστικούς χώρους όπου, συχνά, απουσιάζει το "κατώφλι" του νεκροταφειακού χώρου. Ενός χώρου όπου η αινιγματική ετερότητα του θανάτου της πόλης των νεκρών συναντά και συνομιλεί με την πόλη των ζωντανών.

Το μεγαλύτερο κοιμητήριο της Αθήνας, το Κοιμητήριο Ζωγράφου, στο όριο της πόλης με τους πρόποδες του Υμηττού, αντικατοπτρίζει αυτή τη συνθήκη. Η πρόταση επιχειρεί να απαντήσει τόσο στα λειτουργικά όσο και στα εννοιολογικά ζητούμενα του κοιμητηρίου.

Η πλατεία και ο δημόσιος χώρος του κοιμητηρίου αναδιαμορφώνονται ως χώροι μετάβασης μεταξύ των δύο κόσμων. Οι λειτουργίες του κοιμητηρίου μεταφέρονται μέσα στη γη προσδίδοντας φυσικότητα όπως αυτή της ταφής. Ο αμήχανος χώρος μεταξύ των δύο εκκλησιών έχει δώσει τη θέση του σε μία λίμνη, μέσα από την οποία αποτυπώνεται αυτό το ενδιάμεσο στάδιο, το πέρασμα από τη μία «όχθη» στην άλλη, σε ένα χώρο όπου οι εποχές αφήνουν ορατά ίχνη, καθώς η αίσθηση του χρόνου που περνά, είναι ένα από τα πιο ζωντανά στοιχεία του κοιμητηρίου. Ο επισκέπτης μέσα από τη χειρονομία της βύθισης διασχίζει τη λίμνη και οδηγείται στο κεντρικό αίθριο.

Το ζήτημα της ταφής επανεντάσσεται στον αστικό ιστό και δημιουργεί έναν χώρο όπου οι πενθούντες μπορούν να συμβιβαστούν με την απώλεια.

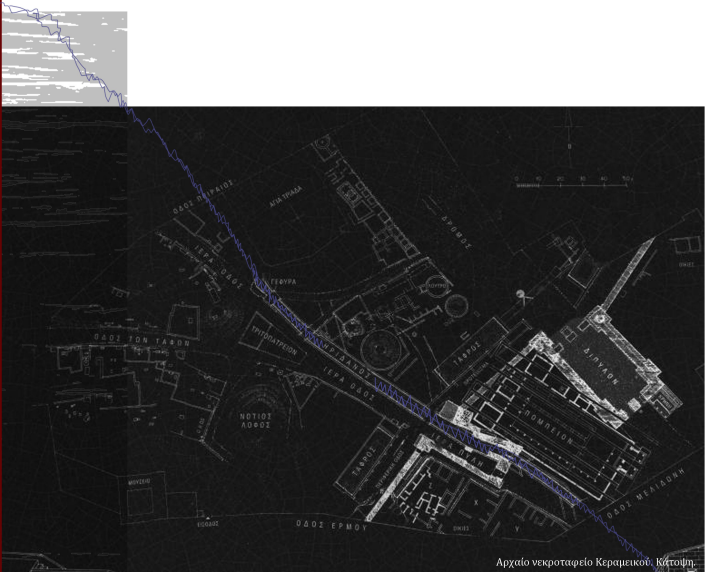
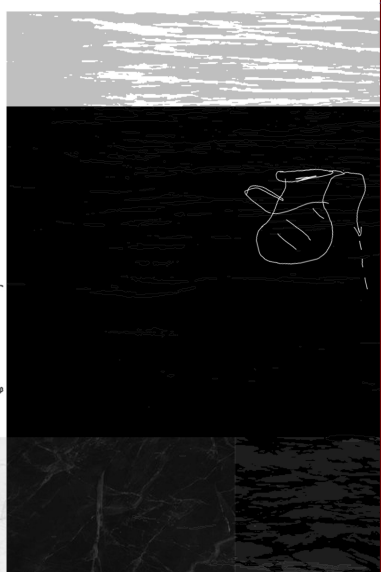
Ο θησαυρός του Ατρείου, Μυκίνες. Τομή κατά πλάτος και κατά μήκος. Όψη της εισόδου και Κάτοψη, Piet de Jong.

Η χαράδρα του ποταμού Αχέρωντα, σχέδιο: Χαρ. Γκούβα, ΕΟΣ Πρέβεζας και ο ποταμός.

«Πέντε ποτάμια διέσχισαν την τοποθεσία του Άδη: ο Αχέρων, ο Κωκυτός, ο Πυριφλεγέθων, η Λήθη και η Στυξ. Πρώτος ήταν ο Αχέρων, το κατεξοχήν νεκρικό ποτάμι[...] Ο Αχέρων των στεναγμών, ο ποταμός της λύπης, αφού όσοι κατέβαιναν σε αυτόν έχαναν τη χαρά τους[...] Ύστερα, ο Κωκυτός, ο ποταμός των δακρύων, από το ρήμα κωκύω που σημαίνει θρηνώ και οδύρομαι στην καθομιλούμενη, γιατί έκλαιγαν αυτοί που αποχωρίζονταν τον κόσμο.»

ΜΑΚΤΗΜ ΗΕΡΑΙΟΝΟΚ, ΥΠΟΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΩΝ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ

Αρχαίο νεκροταφείο Κεραμεικού. Κάτοψη.

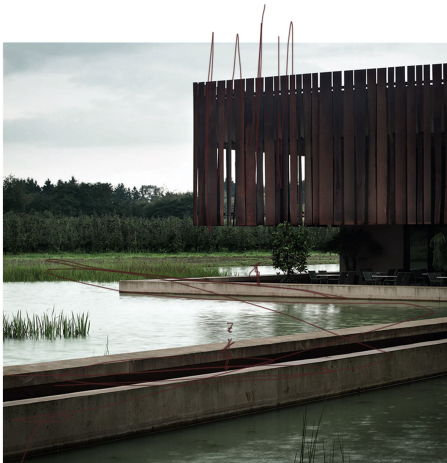
Από την αρχαιότητα, ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη της τοπογραφικής σχέσης του κοιμητηρίου σε σχέση με τον οικισμό, όπου σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώνεται ανάμεσα τους η ύπαρξη μικρού ποταμού ή ρεμάτος.

Ο ρόλος που έχει το νερό στη νεκρόπολη είναι διπλής σημασίας. Το νερό λειτουργεί ως όριο, ως ένας φράκτης που εμποδίζει τη φτερωτή ψυχή να επιστρέψει πίσω, αλλά και ως πύλη ανάμεσα στον κόσμο των ζωντανών και των νεκρών.

Η ύπαρξη ρεματιάς ανάμεσα στον οικισμό και το νεκροταφείο, πέραν των θρησκευολογικών αντιλήψεων και των λαϊκών δοξασιών, δικαιολογείται και από υγιεινή άποψη. Με την διακοπή του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα το νερό του οικισμού δεν έρχεται σε επαφή με τα υπόγεια νερά του νεκροταφείου, όπως στο αρχαίο νεκροταφείο του Κεραμεικού που είναι παράλληλα τοποθετημένο με τον Ηριδανό ποταμό. Δημητροκάλλης Γ., Θρησκευολογικά και Λαογραφικά Μελετήματα, εκτ. Τσιτσάκης Στ., Αθήνα, 1997.

«Το νερό συμβολίζει την έννοια του τελικού ταξιδιού της ψυχής, μέσα από τους αρχαίους μύθους και τελετουργικά σχετίζεται με την διαδικασία της ταφής (πύση σωρού) και το ξεκίνημα της ζωής μέσα από το αμνιακό υγρό που περιβάλλει το έμβρυο.» Μεντζίνη Μ., Οι πόλεις των νεκρών, Ε.Μ.Π. 2004.

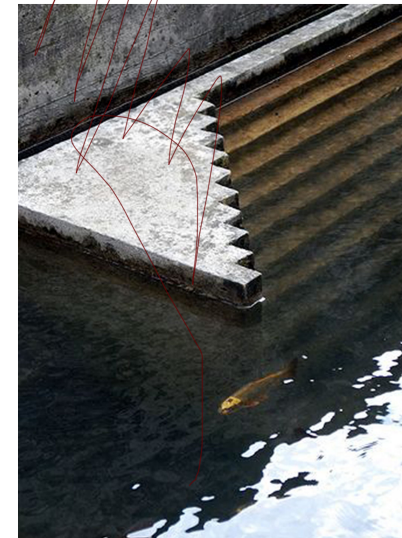
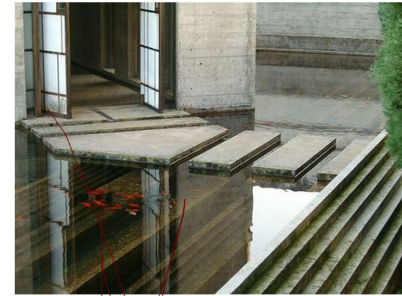
Crematorium Hofheide, Holsbeek, Βέλγιο. Αρχιτ. RCR, Coussée Goris.

Water Temple, Αβάτζι, Ιαπωνία. Αρχιτ. Tadao Ando.

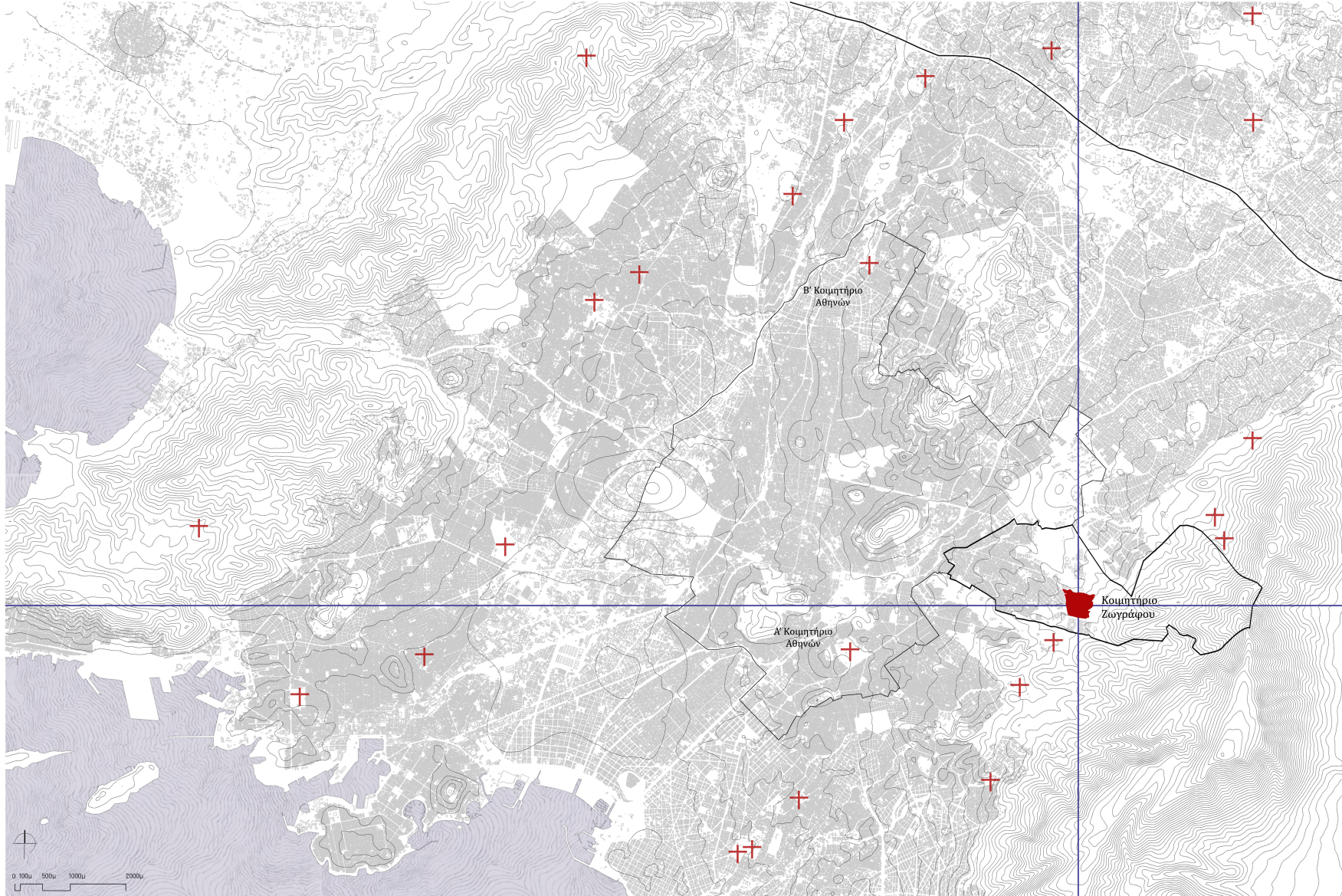

Το κοιμητήριο Igualada, Καταλονία, Ισπανία.
Αρχιτ. Enric Miralles, Carme Pinós.

Το κοιμητήριο Brion, Τρεβίζο, Ιταλία. Αρχιτ. Carlo Scarpa.

ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ

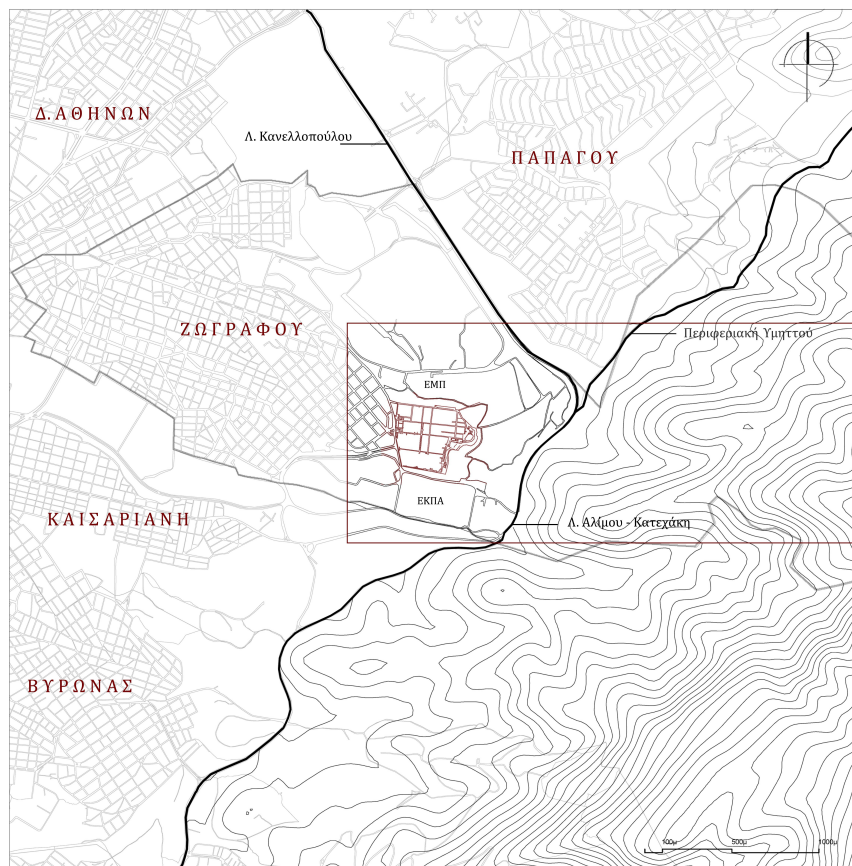
Για την κατανόηση της χωροθέτησης των νεκρικών ζωνών σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο καταγράφηκαν τα κοιμητήρια της ευρύτερης περιοχής της Αττικής.

Η μετάλλαξη της πόλης υπαγορεύει την αλλαγή στη στάση απέναντι στο θάνατο και συνεπώς το σχεδιασμό του ταφείου. Το κοιμητήριο έρχεται να εκπληρώσει το αίτημα για τις απαιτούμενες συνθήκες υγιεινής και εκτοπίζεται από το κέντρο της πόλης, στην περιαστική ζώνη.

Καθώς η πόλη επεκτείνεται, κοιμητήρια τα οποία βρίσκονταν αρχικά έξω από τα όριά της, όπως το Α' και Β' κοιμητήριο Αθηνών, πλέον κατέχουν καίρια χωροταξική θέση στον αστικό ιστό.

Στους πρόποδες του Υμηττού παρατηρείται μία συσσώρευση οργανωμένων χώρων ταφής με μεγαλύτερο το Κοιμητήριο του Ζωγράφου.

ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ο Υ Μ Α Ι Τ - ή Υ Μ Η Τ -
ο σκληρός, τραχύς, βραχώδης τόπος

Ο Δήμος Ζωγράφου γειτνιάζει βόρεια με το Δήμο Αθηνών, βορειοδυτικά με το Δήμο Παπάγου και νότια με το Δήμο Καισαριανής. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από έντονο ανάγλυφο καθώς είναι χτισμένη στους πρόποδες του Υμηττού, που αποτελεί το ανατολικό, φυσικό όριο της.

Ο Υμηττός, το ιερό βουνό.

Ο Υμηττός αποτελεί ένα από τα βουνά που περικλείουν το λεκανοπέδιο Αττικής, διατρέχοντάς το στον άξονα Βορρά-Νότου. Η ιστορία της ανθρώπινης δραστηριότητας στο έδαφος του βουνού ακολουθεί την πορεία της ιστορίας της πόλης συμβάλλοντας στη χωρική οριοθέτησή της ανά τους αιώνες.

Ήδη από τα προϊστορικά χρόνια, ο Υμηττός θεωρούνταν όρος ιερό, η κατοικία των θεών στην Αττική ενώ ερείπια ναών σώζονται μέχρι σήμερα. Ένας εκ των δύο ποταμών της Αθήνας πηγάζει από τον Υμηττό, ο Ιλισός, ενώ σήμερα κορυφαίο υδάτινο στοιχείο αποτελεί η Λίμνη της Βουλιαμένης στο νότιο άκρο του.

Το φυσικό, άγριο τοπίο του όρους αλληλεπιδρά οπτικά με τον αστικό ιστό της πόλης. Λόγω του επιμήκους σχήματος του η διάσταση η οποία κυριαρχεί οπτικά είναι η επιμήκης και όχι η κατακόρυφη.

Το κοιμητήριο Ζωγράφου είναι το κατώφλι, ο ενδιάμεσος χώρος ανάμεσα στη πόλη και το βουνό.

Άποψη του Υμηττού από το Λόφο του Λυκαβητού, Μάιος, 2020.

Άποψη του Λεκανοπεδίου από τον Υμηττό.

Άποψη του Υμηττού από την Ακρόπολη.

Ιστορική Εξέλιξη Κοιμητηρίου

1929 - Αναγνώριση κοινότητας Ζωγράφου και απόσπαση από το Δήμο Αθηνών.

1930 - Επίσημη απόφαση για τη δημιουργία νεκροταφείου.

1934 - Έγκριση για την ίδρυση ναυδίου εντός του νεκροταφείου στη σημερινή θέση του Ιερού Ναού Αγ. Νικολάου.

1938 - Πρώτη αναθεώρηση ορίων.

1942 - Δεύτερη αναθεώρηση ορίων και ταφή αλλόθρησκων.

1947-1948 - Η κοινότητα Ζωγράφου ανακηρύχθηκε Δήμος, στον οποίο περιλαμβάνονταν οι συνοικίες Ρουδή και Ίλινα.

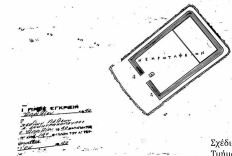
1949 - Ανέγερση Ιερού Ναού Αγ. Νικολάου, αρχιτ. Σ. Τσιουκιάς.

1960 - Παραχώρηση Δημόσιας Δασικής Έκτασης.

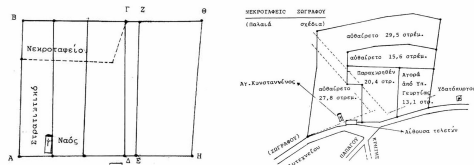
1963 - Τέταρτη αναθεώρηση ορίων.

1969 - Λειτουργία Ιερού Ναού Αγ. Κωνσταντίνου.

1972 - Τελική διαμόρφωση ορίων και ανέγερση υδατόπυργου.

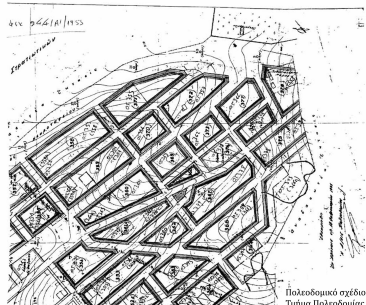

Σχέδιο Κοιμητηρίου, Απρίλιος 1940. Τμήμα Πολυτεχνείου Ζωγράφου.

ΑΒΖΕ = συνολική έκταση = 29,3 στρ.
ΑΒΓΔ = ανακατασκευασμένη έκταση = 26,3 στρ.
ΑΖΒΘΗ = ανακατασκευασμένη έκταση = 15,0 στρ.

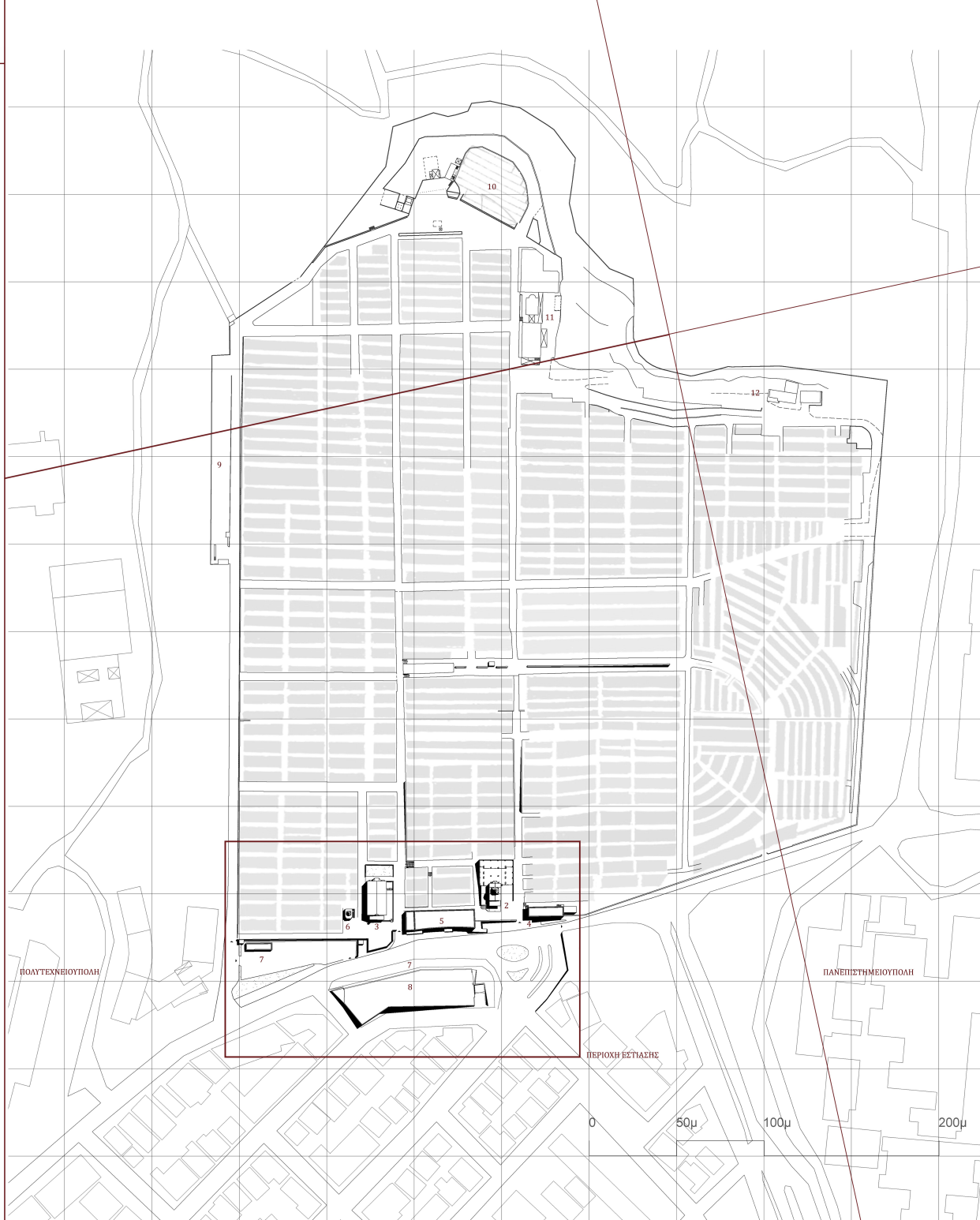
Σχέδιο Κοιμητηρίου, αγνώστου ημερομηνίας. Τομείο Εθνικής Άμυνας.

Πολυτεχνικό σχέδιο της Περιοχής, 1955. Τμήμα Πολυτεχνείου Ζωγράφου.

Σύγκριση αεροφωτογραφιών 1945-1955 και 2024.

- ▲ 1. Είσοδοι
- 2. Ιερός Ναός Αγ. Νικολάου
- 3. Ιερός Ναός Αγ. Κων/νου
- 4. Γραφεία Κοιμητηρίου
- 5. Αναψυκτήριο
- 6. Μασσωλείο Ζωγράφου
- 7. Υπαίθριος χώρος στάθμευσης
- 8. Πλατεία Κοιμητηρίου
- 9. Ορχος φρονητών
- 10. Σαρκοφάγοι
- 11. Οστεοφυλάκιο- Αποθήκες
- 12. Υδατόπυργος

Ιερός Ναός Αγ. Νικολάου

Ιερός Ναός Αγ. Κων/νου

Μασσωλείο Ζωγράφου

Οστεοφυλάκιο- Αποθήκες

Γραφεία Κοιμητηρίου

Αναψυκτήριο Κοιμητηρίου

29/01/2023 11:50

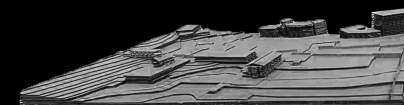
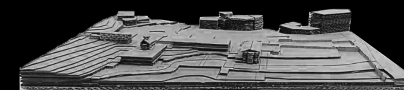
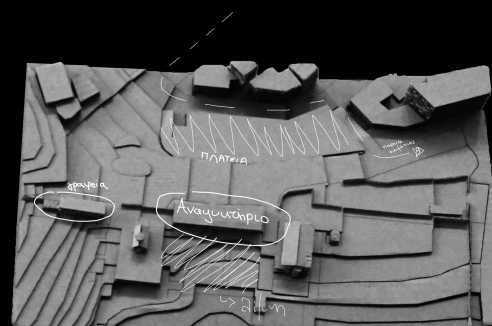
ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ

Έντονη υπήρξε η ανάγκη για τη διαμόρφωση της πλατείας του κοιμητηρίου, το 'κατώφλι' του νεκροταφειακού χώρου ως μεταβατικού χώρου μεταξύ των δύο κόσμων καθώς και η δημιουργία μίας πύλης - εισόδου στη νεκρόπολη.

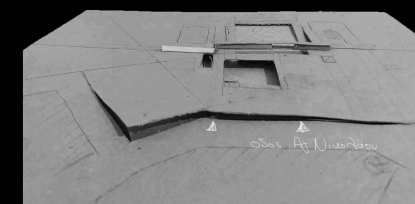
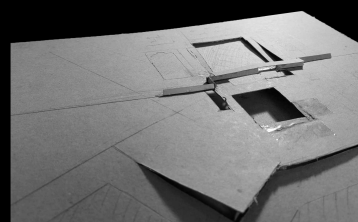
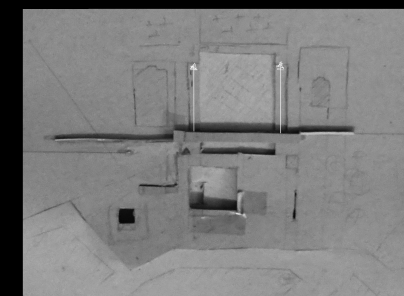
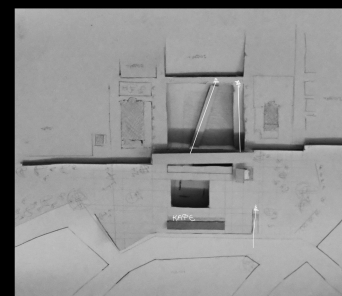
Η πλατεία αναδιαμορφώνεται καθώς ο δημόσιος χώρος, σήμερα, αποτελεί ένα ενιαίο υπαίθριο πάρκινγκ. Η οδός Ηρώων Πολυτεχνείου πεζοδρομείται με την πορεία των οχημάτων να μεταφέρεται στην οδό Αγ. Νικολάου. Η είσοδος στο κοιμητήριο πραγματοποιείται μέσω μίας γέφυρας η οποία ενώνει τις δύο εκκλησίες με θέα στη λίμνη, που δημιουργείται μεταξύ τους. Πριν την είσοδο, υπάρχουν δύο κερκίδες όπου μπορεί ο επισκέπτης να ξεποστάσει με οπτική επαφή στη λίμνη και τη γέφυρα.

Τα υφιστάμενα κτήρια των γραφείων και του αναψυκτηρίου αφαιρούνται και οι λειτουργίες κοιμητηρίου μεταφέρονται μέσα στη γη, στο ημιυπόσκαφο κτήριο κάτω από την πλατεία του κοιμητηρίου.

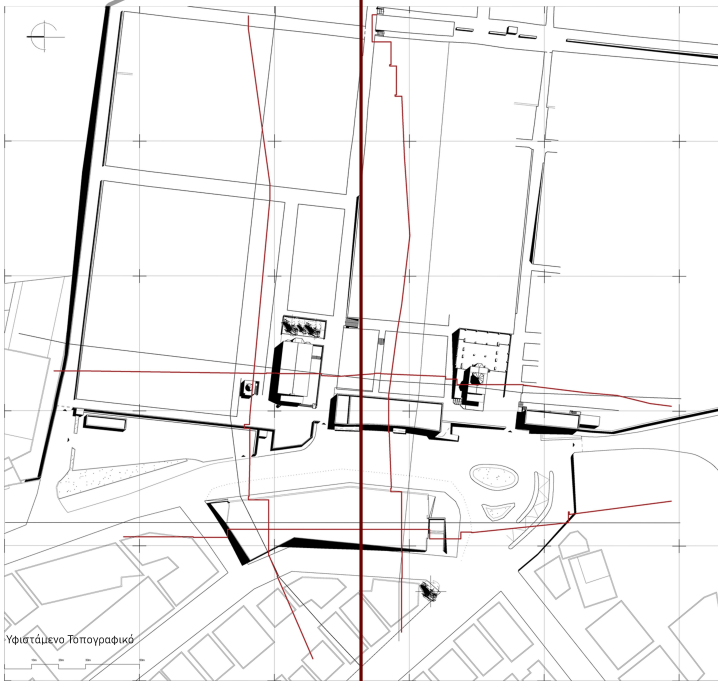
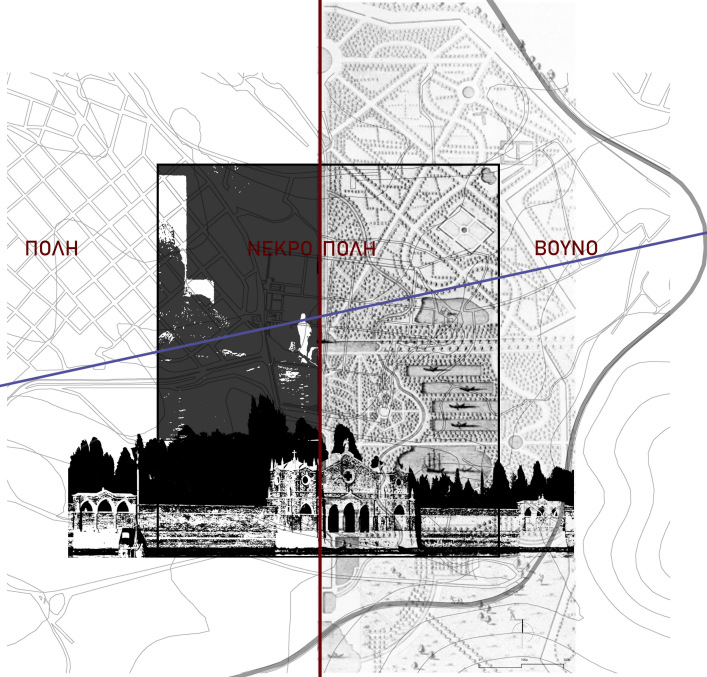
Στο πρώτο επίπεδο, αυτό των επισκεπτών, γίνεται η διαδικασία της κηδείας και η διαχείριση των χώρων και χρόνου θρήνου. Το μεγάλο ύψος προσδίδει μνημειακότητα ενώ η ύπαρξη του αίθριου και η άμεση επαφή με την λίμνη διαταράσσει και θέτει σε αμφισβήτηση τη σχέση των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων δημιουργώντας ποιότητες μεταβαλλόμενου φωτός και καθαρσίματα του ουρανού. Κάτω από το επίπεδο των επισκεπτών, βρίσκεται ο νεκρός και οι λειτουργίες που αφορούν την προετοιμασία του για την ταφή, ενώ στα δύο τελευταία επίπεδα δημιουργούνται οργανωμένοι χώροι στάθμευσης.

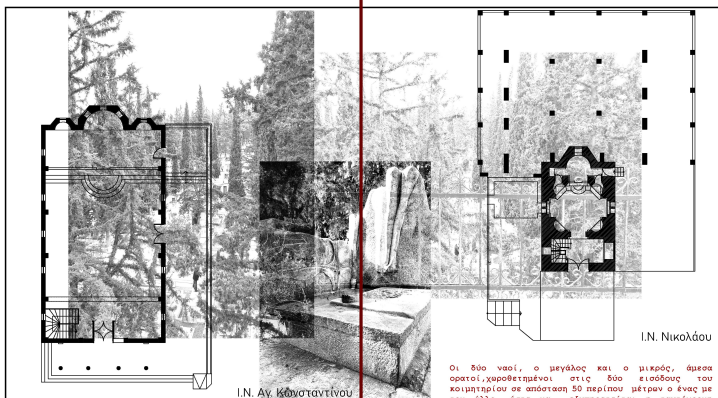
Προπλάσματα μακέτας | κλ. 1.500

Μακέτες εργασίες | κλ. 1.500

Υφιστάμενο Τοπογραφικό

I.N. Αγ. Κωνσταντίνου

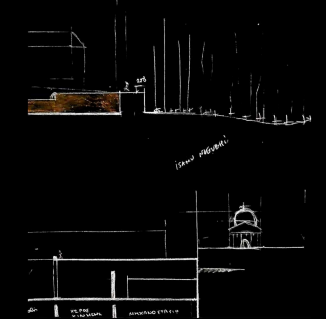
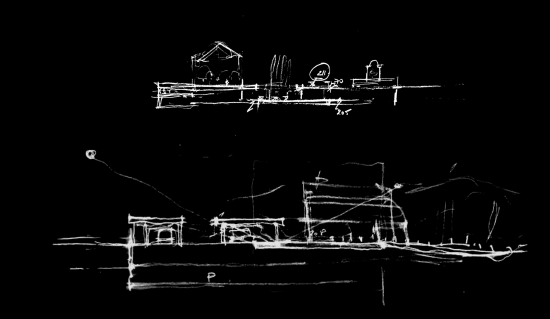
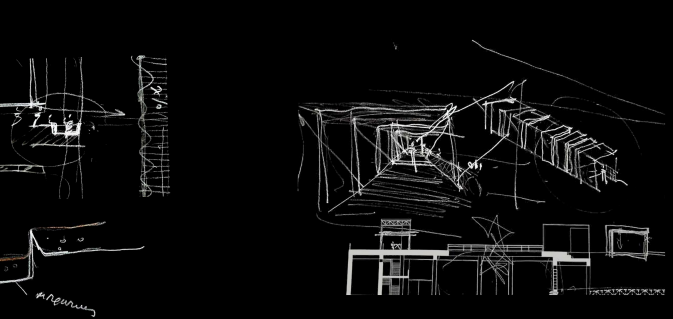
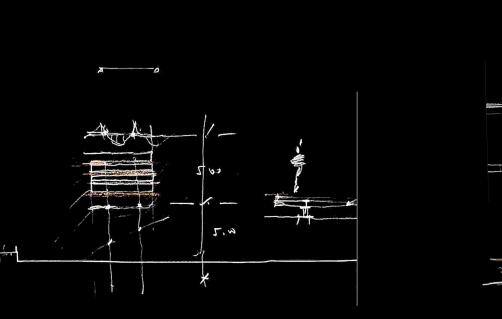
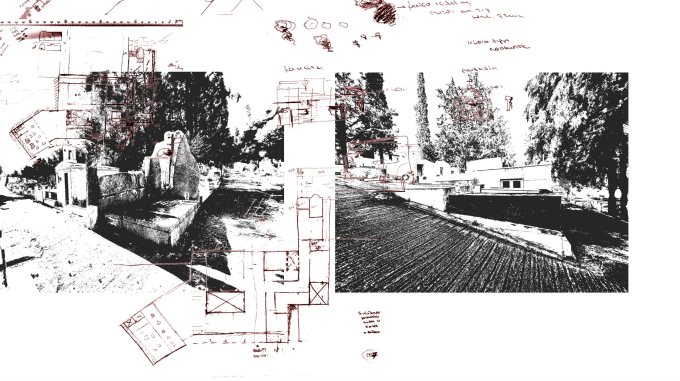
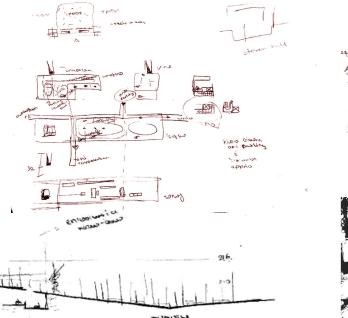
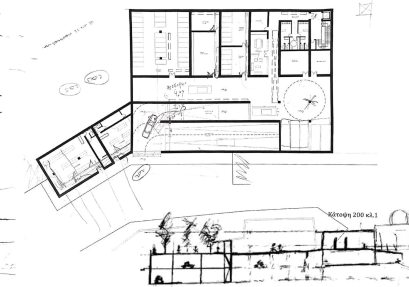
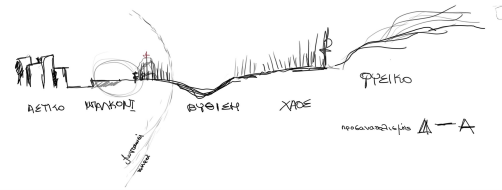
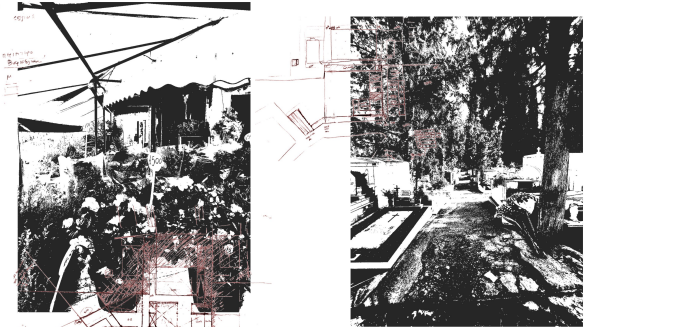
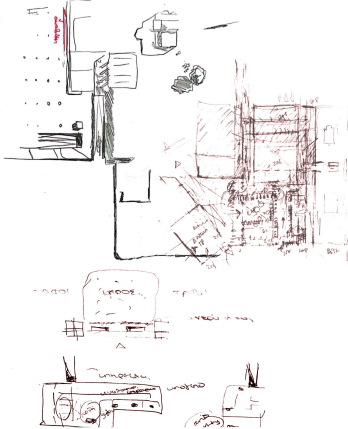
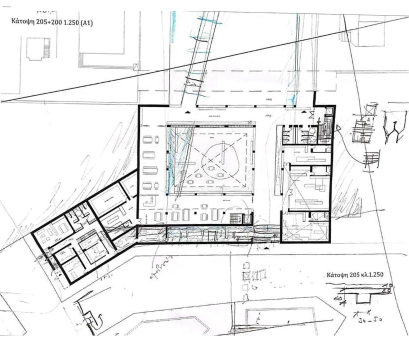
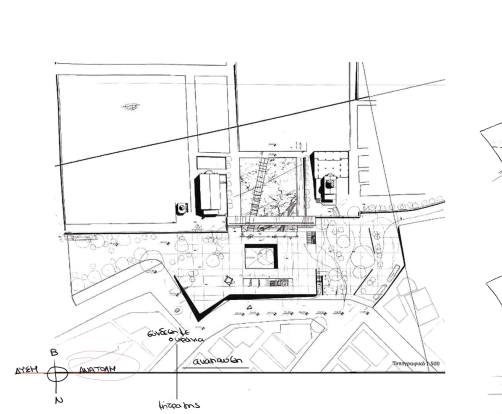
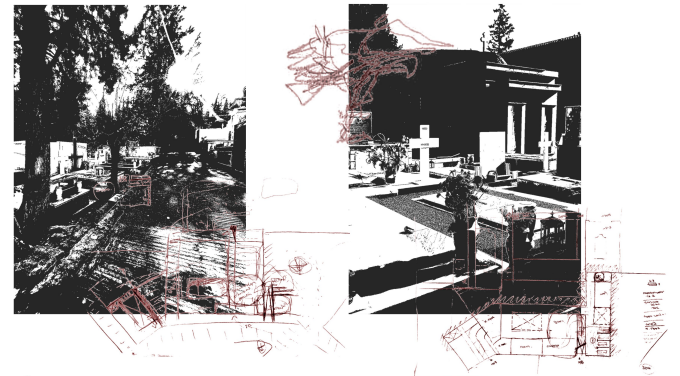
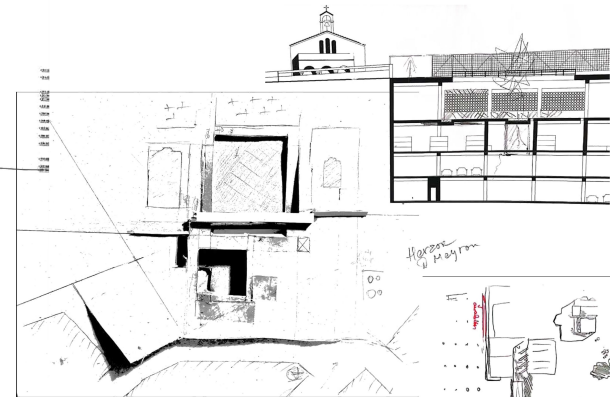
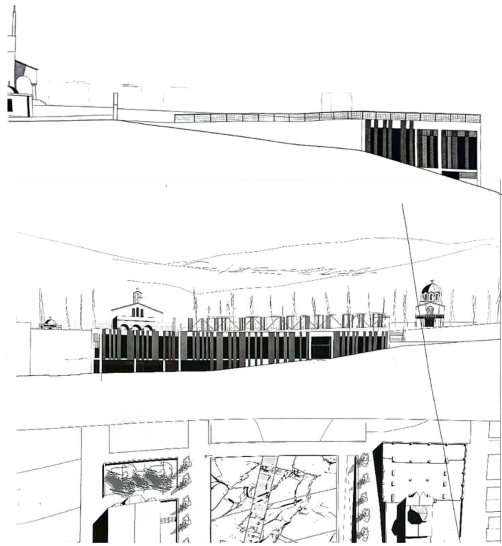
I.N. Νικολάου

Οι δύο ναοί, ο μεγάλος και ο μικρός, άμεσα ορατοί, χαρακτηρίζονται στις δύο εισόδους του κοιμητηρίου σε απόσταση 50 περίπου μέτρων ο ένας με τον άλλο. Κατά τη λειτουργία της τοιχοποιίας διακρίνεται ιδιαίτερη κεντρική. Ο κλεισμένος χώρος τους λούζεται από φως ενώ πίσω τους (εκείνα η ψηλή βλάστηση, δημιουργώντας εναλλαγές φωτός-σκιάς.

Καλέ σπυριλιέ μου καίτα πως αλλότιο τόρφο! Μετά απ'της ψυχής μου αργόχορως τη μπόρα που απ'τη μάχη ταύτη δυναμωμένα βγαίνει, στον γάσο παραλίαναι έτοιμον, τον ύπαινον, γλυστόρ η σκιά μου πάνω στα σπίτια των νεκρών. Κι είν' η πεπατησιά μου εντελώς μερμένη.

Paul Valéry, Το θαλασσινό κοιμητήριο

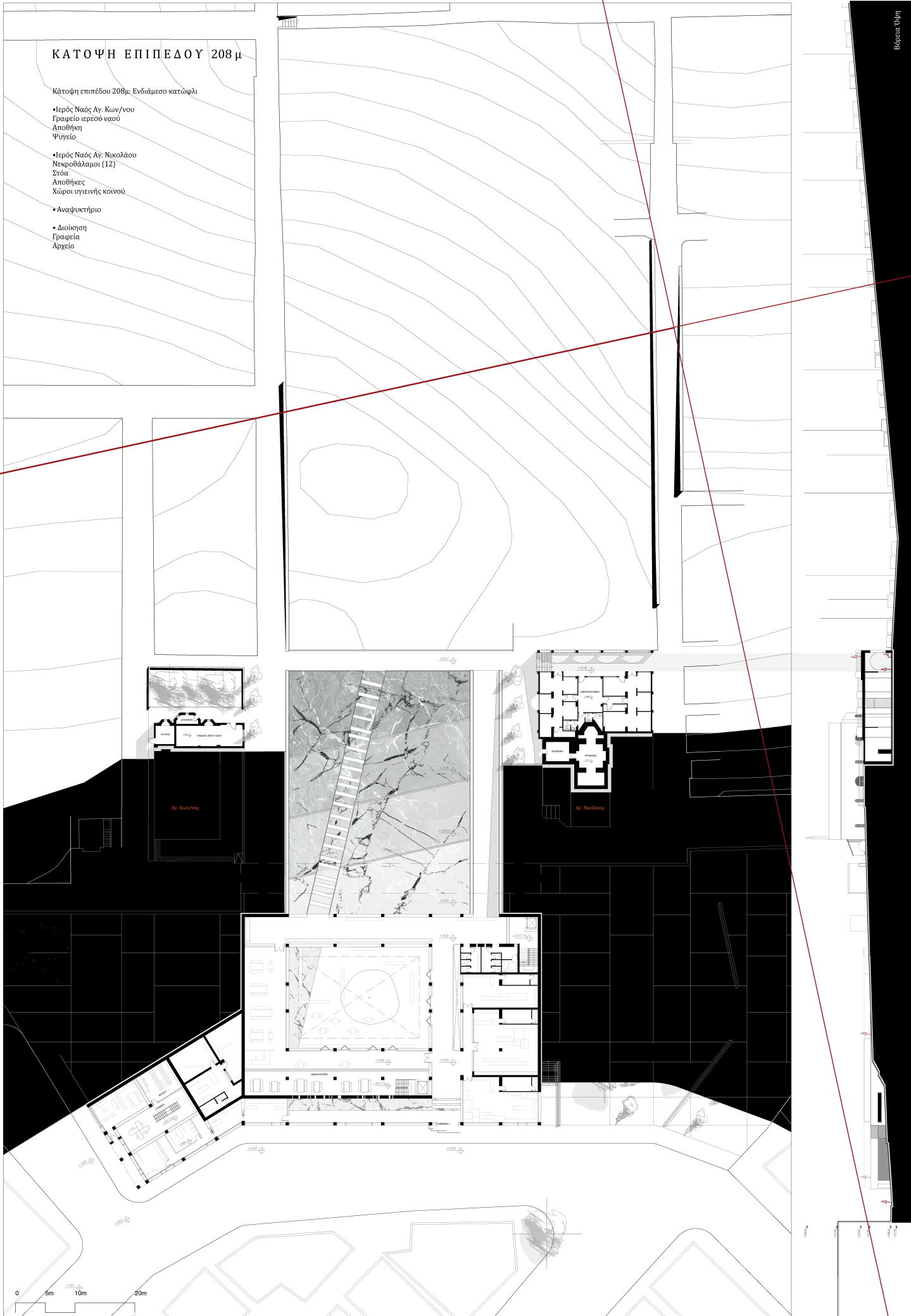
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ | ΟΨΗ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΥ

10m 20m 30m 50m

ΚΑΤΟΨΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 208 μ

Κάτοψη επιπέδου 208μ: Ενδιάμεσο κατώφλι

- Ιερός Ναός Αγ. Κων/νου
Γραφείο ιερέων ναού
Αποθήκη
Ψυγείο
- Ιερός Ναός Αγ. Νικολάου
Νεκροθάλαμοι (12)
Στόα
Αποθήκες
Χώροι υγιεινής κοινού
- Αναψυκτήριο
- Διοίκηση
Γραφεία
Αρχειο

ΚΑΤΩΨΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 205 μ

Κάτοψη επιπέδου 205μ. Συνάθροιση κοινό

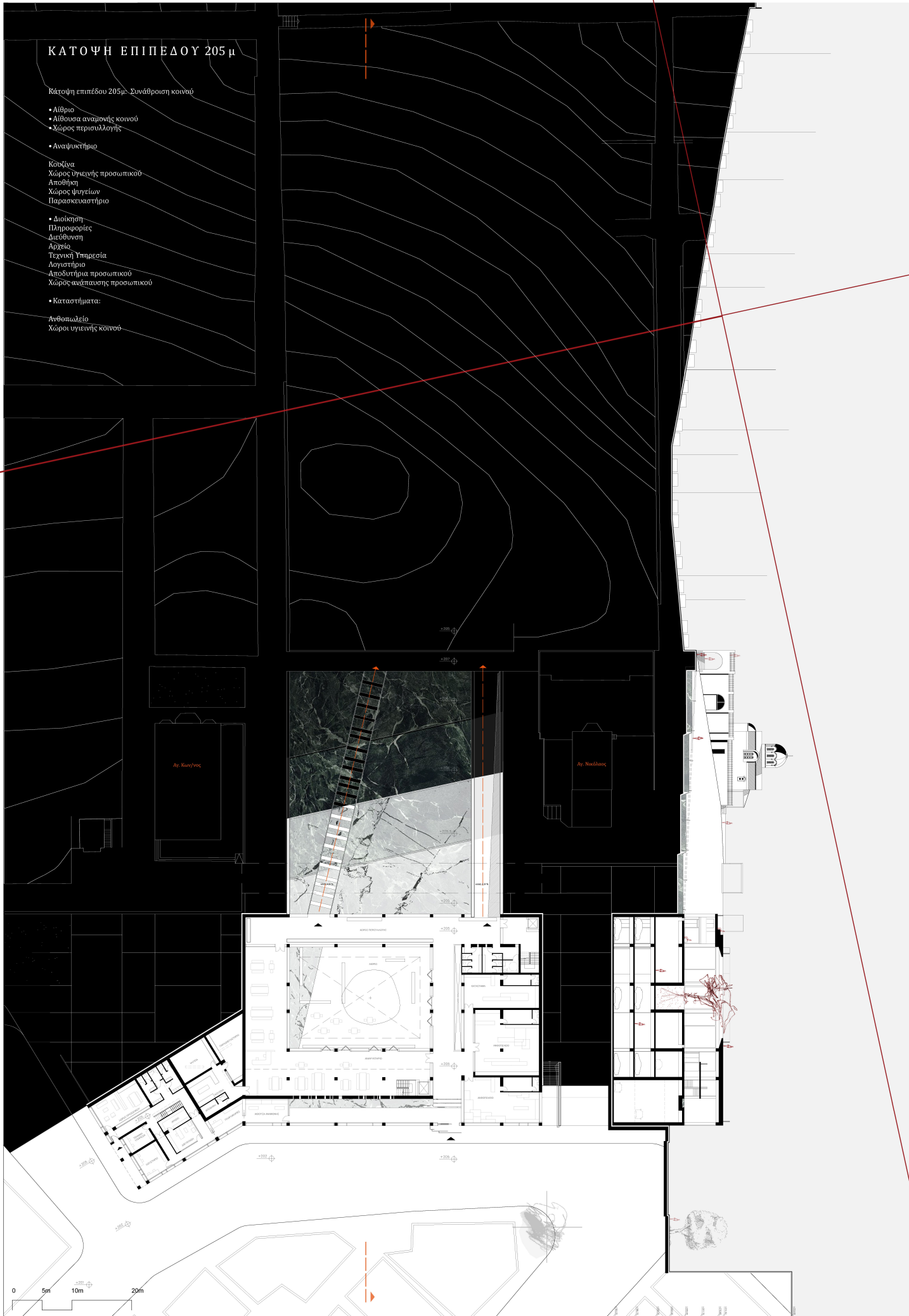
- Αίθριο
- Αίθουσα αναμονής κοινό
- Χώρος περισυλλογής
- Αναψυκτήριο

Καθίστα
Χώρος υγιεινής προσωπικού
Αποθήκη
Χώρος Ψυγείων
Παρασκευαστήριο

- Διοίκηση
- Πληροφορίες
- Διεύθυνση
- Αρχείο
- Τεχνική Υπηρεσία
- Λογιστήριο
- Αποδυτήρια προσωπικού
- Χώρος ανάπαυσης προσωπικού

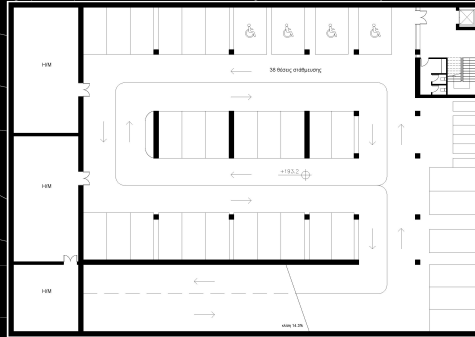
• Καταστήματα:

Ανθοπωλείο
Χώροι υγιεινής κοινό

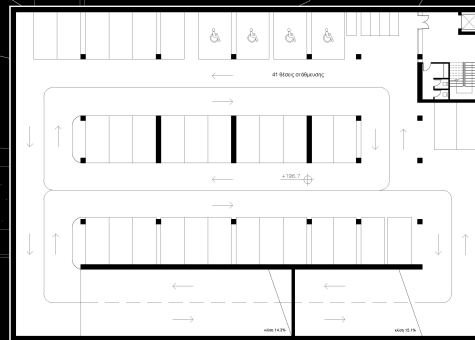
ΚΑΤΟΨΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 193.2 μ

- Υπόγειος χώρος στάθμευσης
- Χώρος υγιεινής κοινό
- Η/Μ

ΚΑΤΟΨΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 196.7 μ

- Υπόγειος χώρος στάθμευσης
- Χώρος υγιεινής κοινό

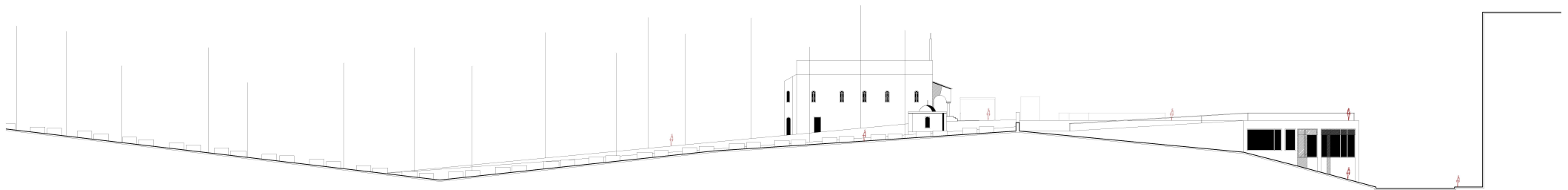
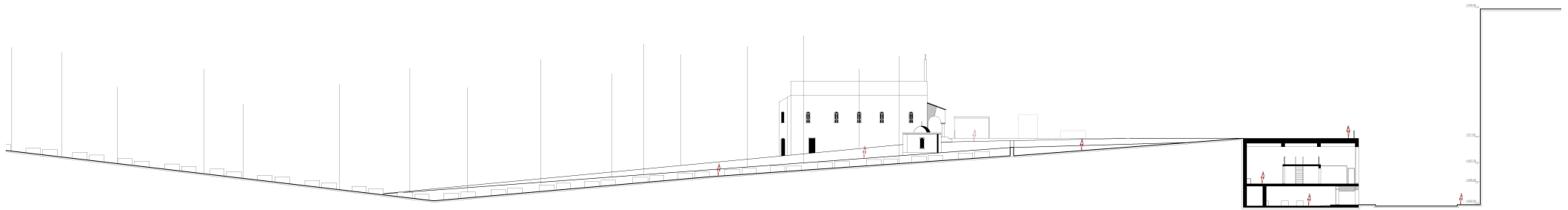
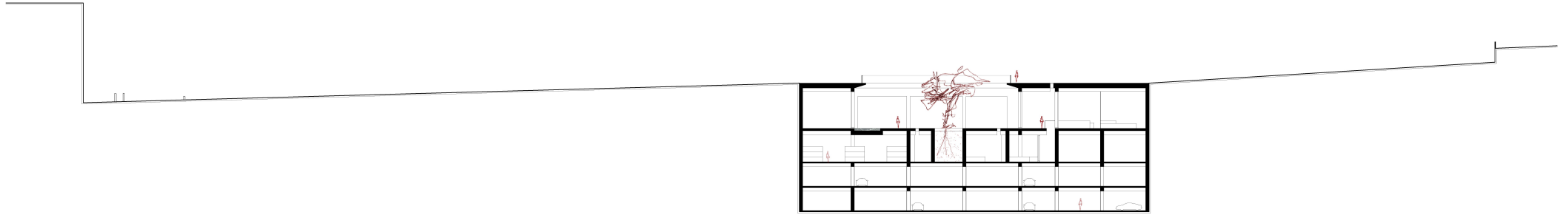
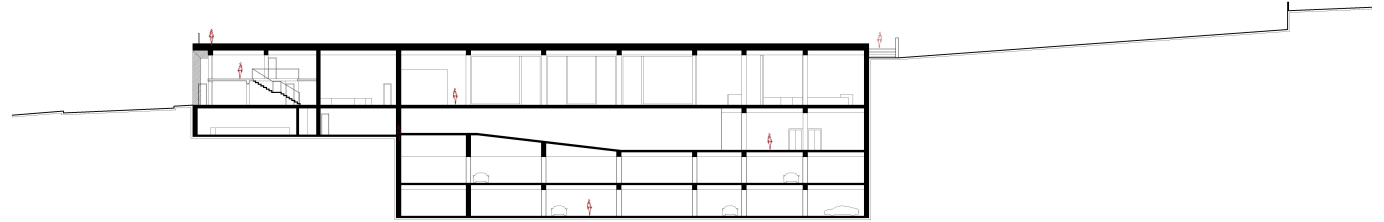

ΚΑΤΟΨΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 202.2 μ

- Χώροι προσωπικού
- Αποδυτήρια προσωπικού
- Χώρος ανάπαυσης προσωπικού
- Λειτουργίες κοιμητηρίου
- Παράλληλη σφραγή
- Χώρος αποθήκης φορτίων νεκρού
- Χώρος προετοιμασίας
- Χώρος πλυντηρίου οστών
- Ψυκτικός θάλαμος
- Αποθήκη ενέργειας
- Μηχανοστάσιο
- Συρτήρια χώματος
- Χώρος στάθμευσης νεκροφόρων

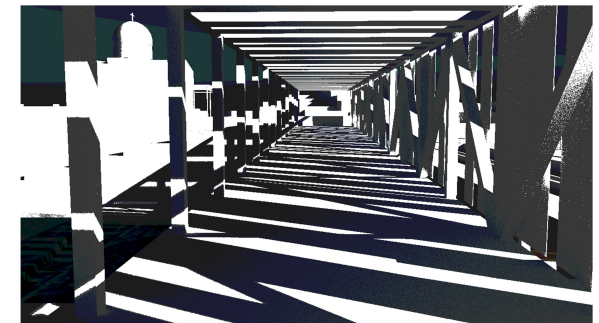
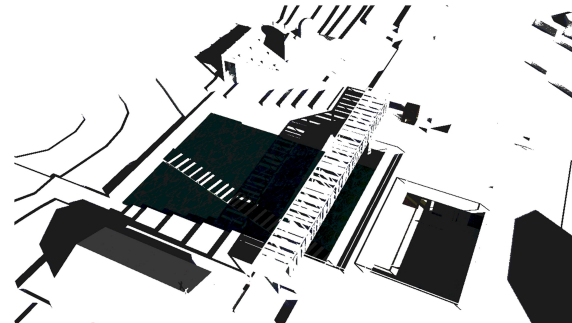
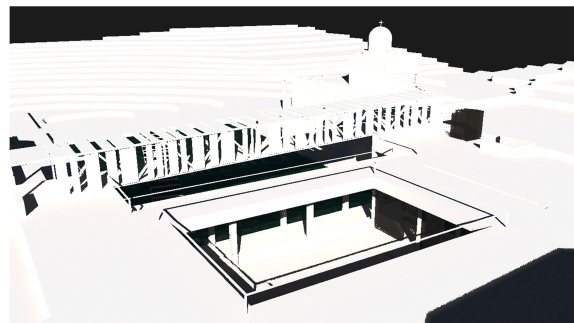
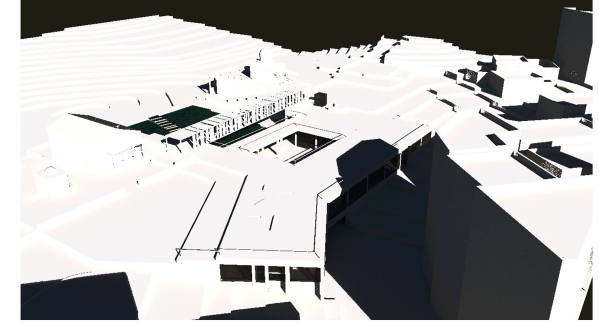
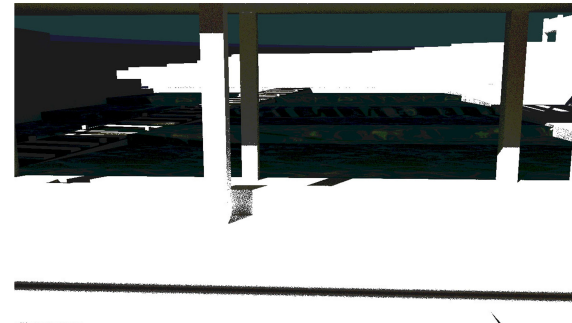
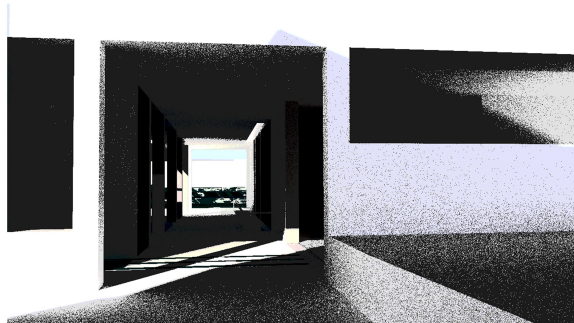
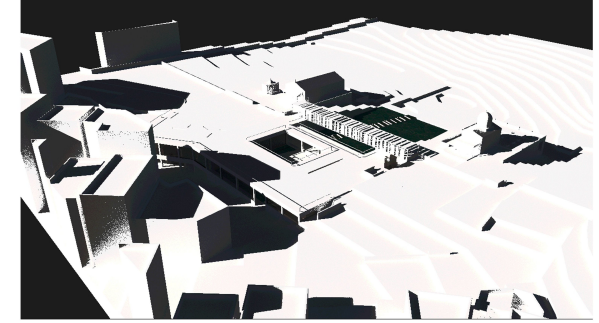
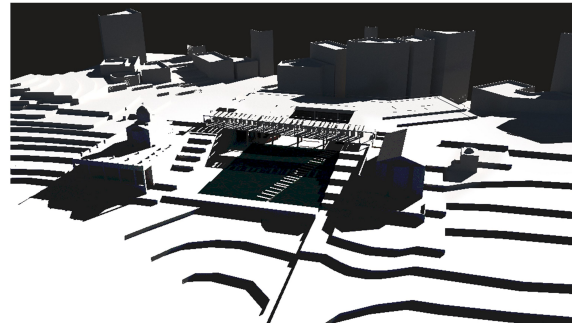
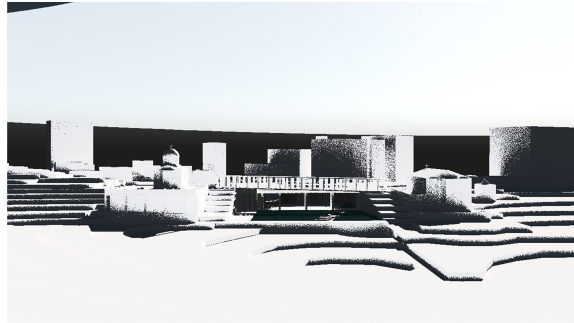
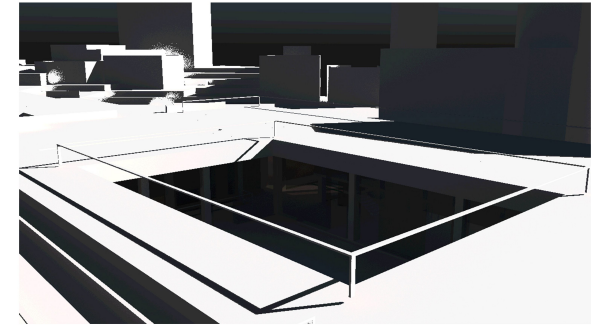
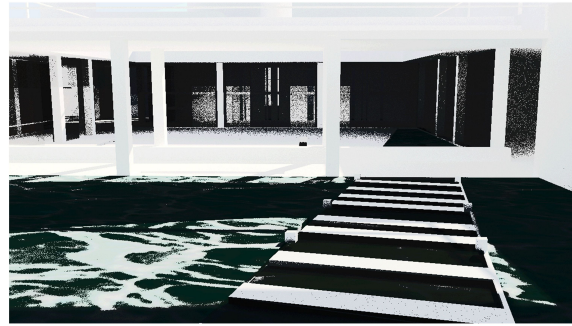
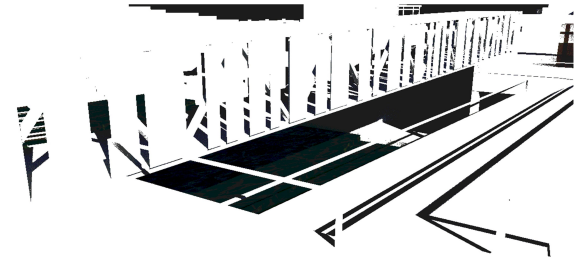

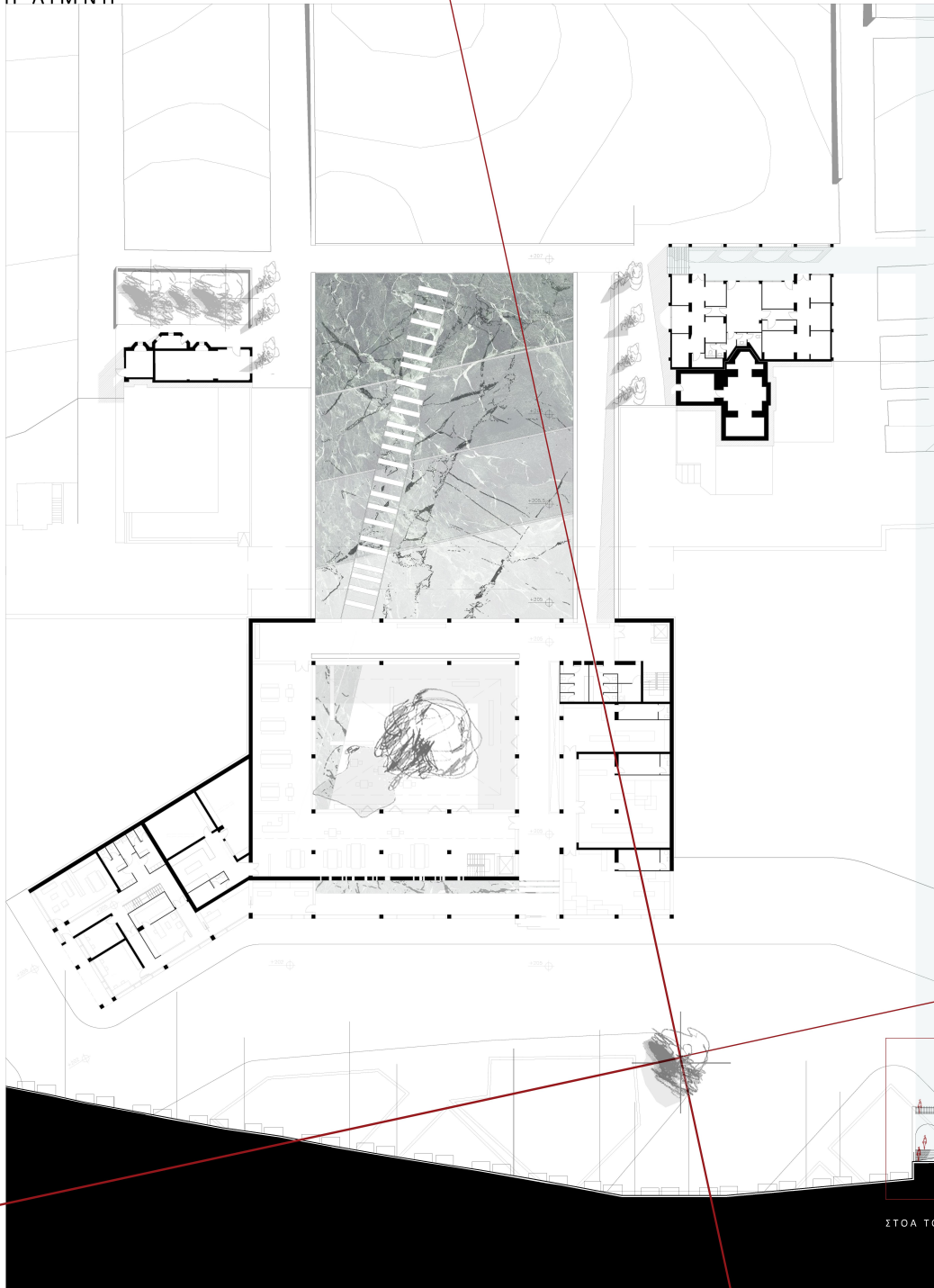
ΤΟΜΕΣ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

0 5m 10m 20m

ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΕΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΘΡΗΝΟΥ

Η λίμνη είναι κλιμακωτή, αποτελείται από ήπια τρεχούμενο νερό συμβάλλοντας στην ψυχοπτικοακουστική εμπειρία του επισκέπτη. Η απαλή κίνηση του νερού σε συνδυασμό με την επαφή του με τις επιφάνειες, δημιουργεί αντανάκλασεις και σε στιγμές απόλυτης ησυχίας, ήχους βάθους.

Η λίμνη δεν είναι ένα απλό κουτί που περιέχει νερό. Σκόνη, φύλλα και νούφαρα της δίνουν ζωή, αντικατοπτρίζουν το πέρασμα των εποχών και το χρόνο που "ρέει". Το νερό, ανάλογα με τις συνθήκες, συμβολίζει τη ζωή ή το θάνατο και επιδρά καταλυτικά στον επισκέπτη, ενεργοποιώντας όλες του τις αισθήσεις. Το υγρό στοιχείο εισέρχεται και στο εσωτερικό της σύνθεσης είτε καθορίζοντας διαδρομές, είτε συνοδεύοντας τον παρατηρητή στο πένθος του.

Ο επισκέπτης με την είσοδό του στο κτίσμα, λόγω της υφιστάμενης γεωμορφολογίας του κοιμητηρίου, δεν αντικρίζει τάφους, αλλά μόνο το νερό της λίμνης και κυπαρίσσια. Στη συνέχεια, έχει την δυνατότητα να ατενίσει την λίμνη καθισμένος σε πεζούλι, σε έναν χώρο στάσης, περισυλλογής και εν τέλη θρήνου. Όταν διασχίσει τη λίμνη, στα αριστερά του, βρίσκεται η στοά του θρήνου, στο μέρος όπου γίνεται ο **τελευταίος αποχαιρετισμός του νεκρού**, στους νεκροθαλάμους της μικρής προϋπάρχουσας εκκλησίας του Αγ. Νικολάου.

«Μόνο το νερό μπορεί να "πεθάνει", ακίνητο, διατηρώντας την ζωντάνια του, προσδίδοντας ομορφιά σε όλες τις σκιές και δίνοντας ζωή σε όλες τις αναμνήσεις μας».

[Bachelard Gaston]

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΘΡΗΝΟΥ

ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗ

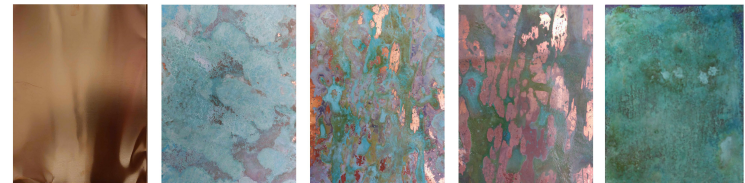
ΟΞΕΙΔΩΜΕΝΟΣ ΧΑΛΚΟΣ

Ξεκινώντας να περπατάει κανείς προς την πλατεία, πριν την εισέλθει στο κοιμητήριο, παρατηρεί την όψη της γέφυρας, η οποία αποτελεί την κύρια πύλη-είσοδο και ενώνει τις δύο εκκλησίες. Η πρόσοψη παραπέμπει στο δάσος των κυπαρισσιών του κοιμητηρίου και του Υμηττού.

Την όψη διατρέχουν κάθετες λωρίδες προ-οξειδωμένου χαλκού, σε ρυθμό του τρία, με σκοπό από μακριά να "διαβάζονται" ως λεπτές πράσινες λωρίδες, οι οποίες εναρμονίζονται με το πράσινο και την κατακορυφότητα των κυπαρισσιών. Αποτελείται από μικροδιάτρητα πάνελ πατιναρισμένου χαλκού δημιουργώντας ένα σκηνοθετημένο σύστημα οπτικών κάρδων. Η μικροδιάτρηση του χαλκού επιτρέπει τη διέλευση του αέρα ενώ μπλοκάρει το νερό της βροχής. Προσδίδει, επίσης, στο κοιμητήριο μια ζωντανή πτυχή αφού παίζει με τη διαφάνεια και την αδιαφάνεια. Ο επισκέπτης πριν εισέλθει βλέπει "αμυδρά" τι συμβαίνει στο εσωτερικό.

Με αφετηρία την είσοδο του κοιμητηρίου και παράλληλα των δύο εκκλησιών ξεκινάει μια διαδρομή, οριοθετημένη από κυπαρίσσια, που οδηγεί στα ενδότερα του κοιμητηρίου.

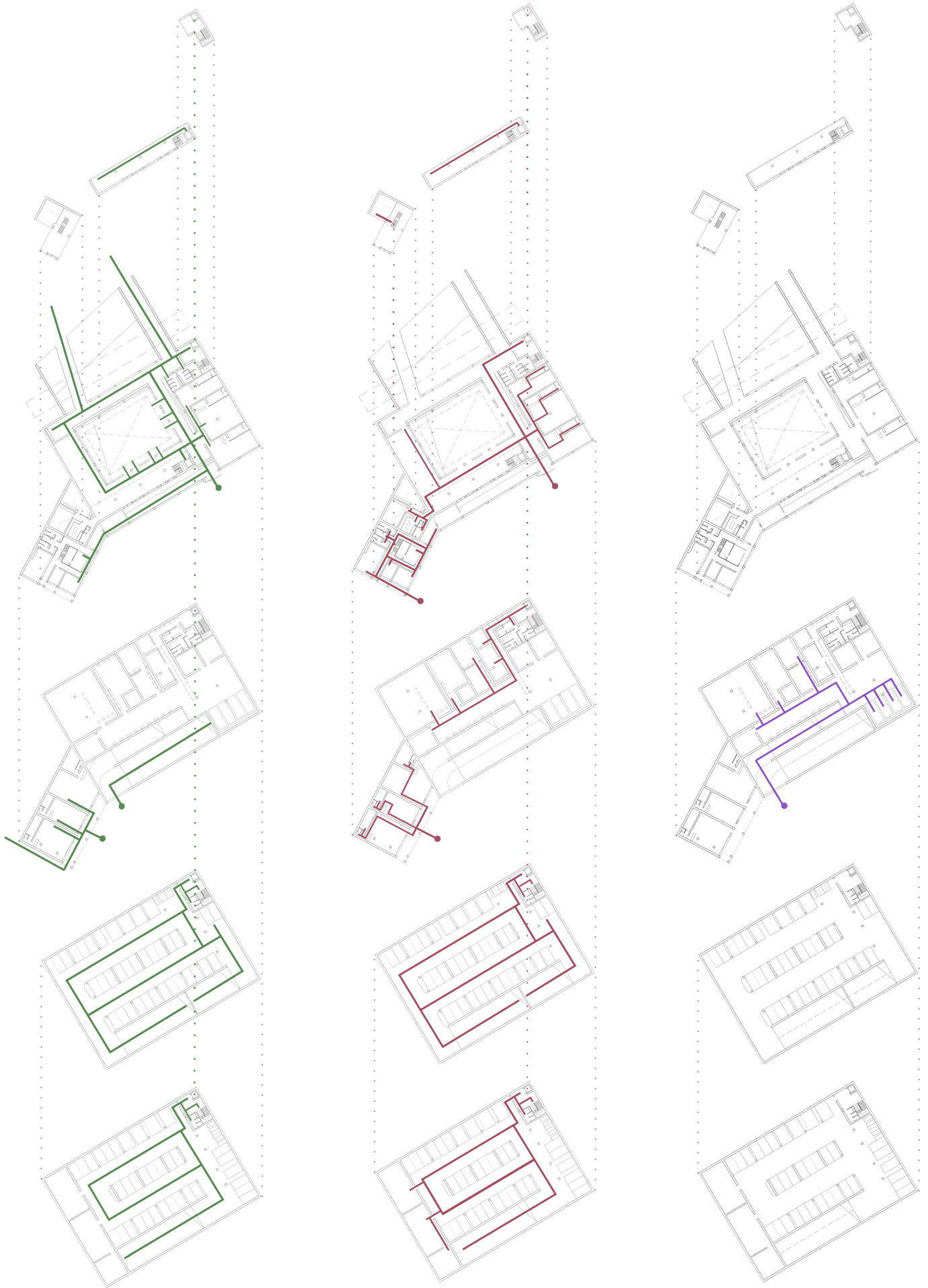
Τα κυπαρίσσια της διαδρομής αποτελούν σημεία αναφοράς στον τόπο ταφής καθώς είναι ορατά από μακριά υπερβαίνοντας σε ύψος το αυστηρό όριο της περικλεισης του κοιμητηρίου.

Αρχική μορφή φύλλων χαλκού.

Πειραματισμοί με τη χημική διαδικασία οξείδωσης φύλλων χαλκού.

ΠΟΡΕΙΕΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

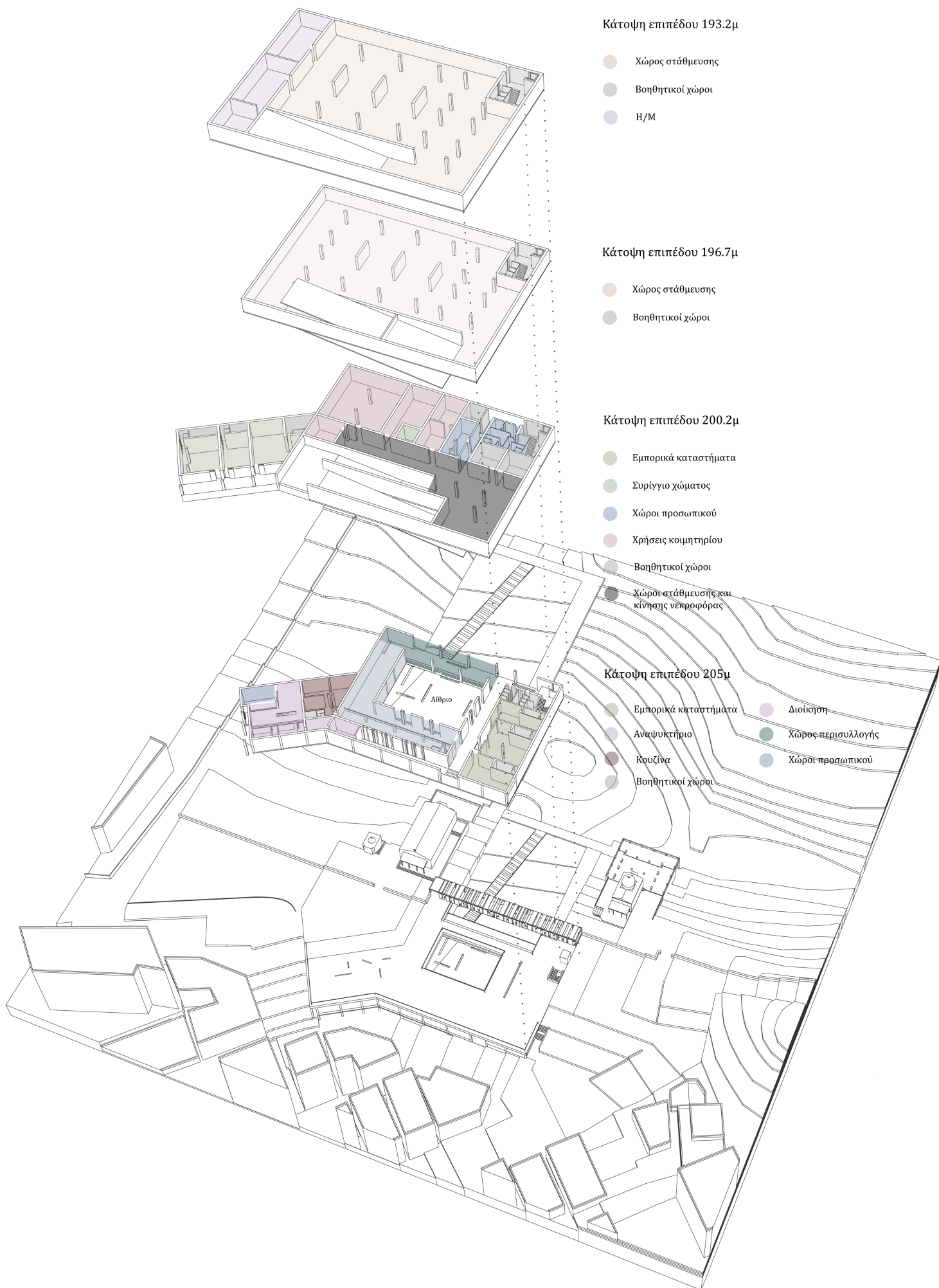

● Πορεία επισκεπτών

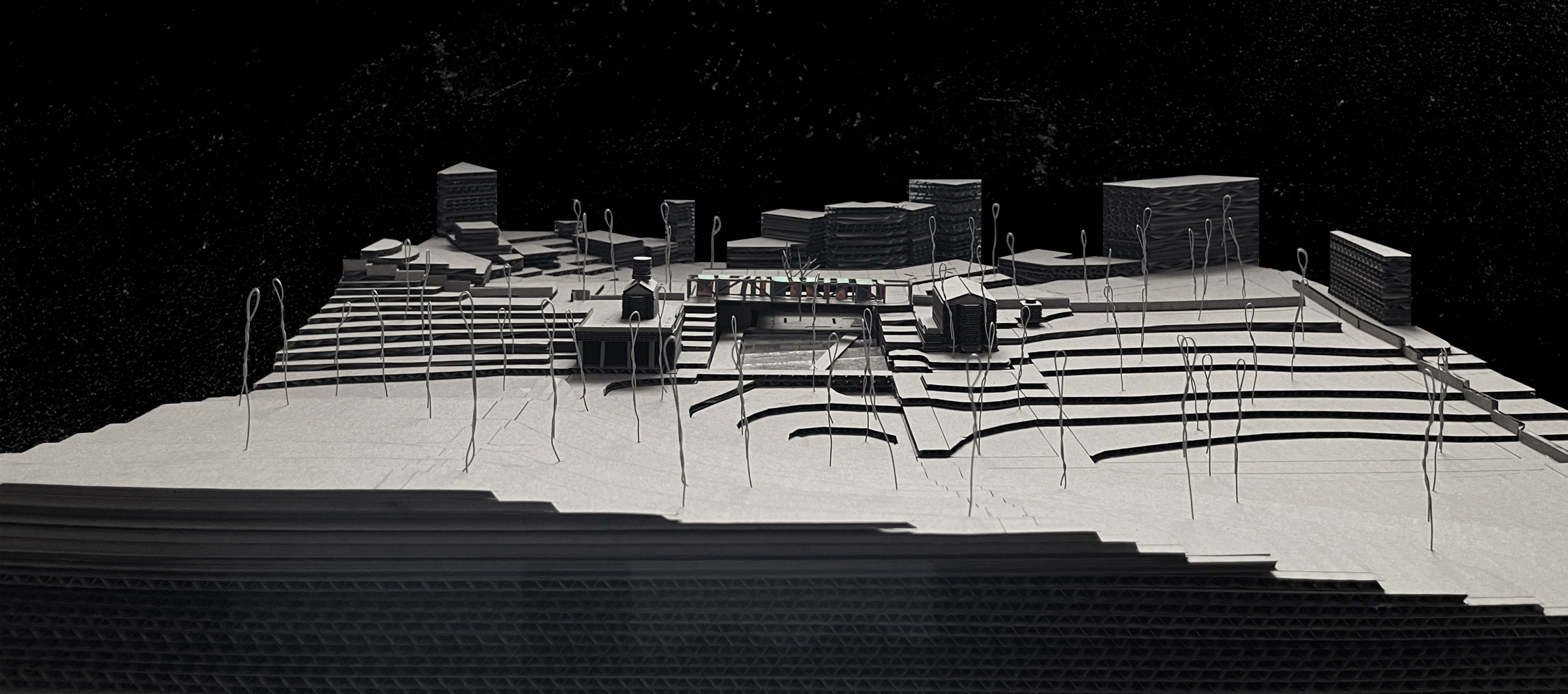
● Πορεία εργαζομένων

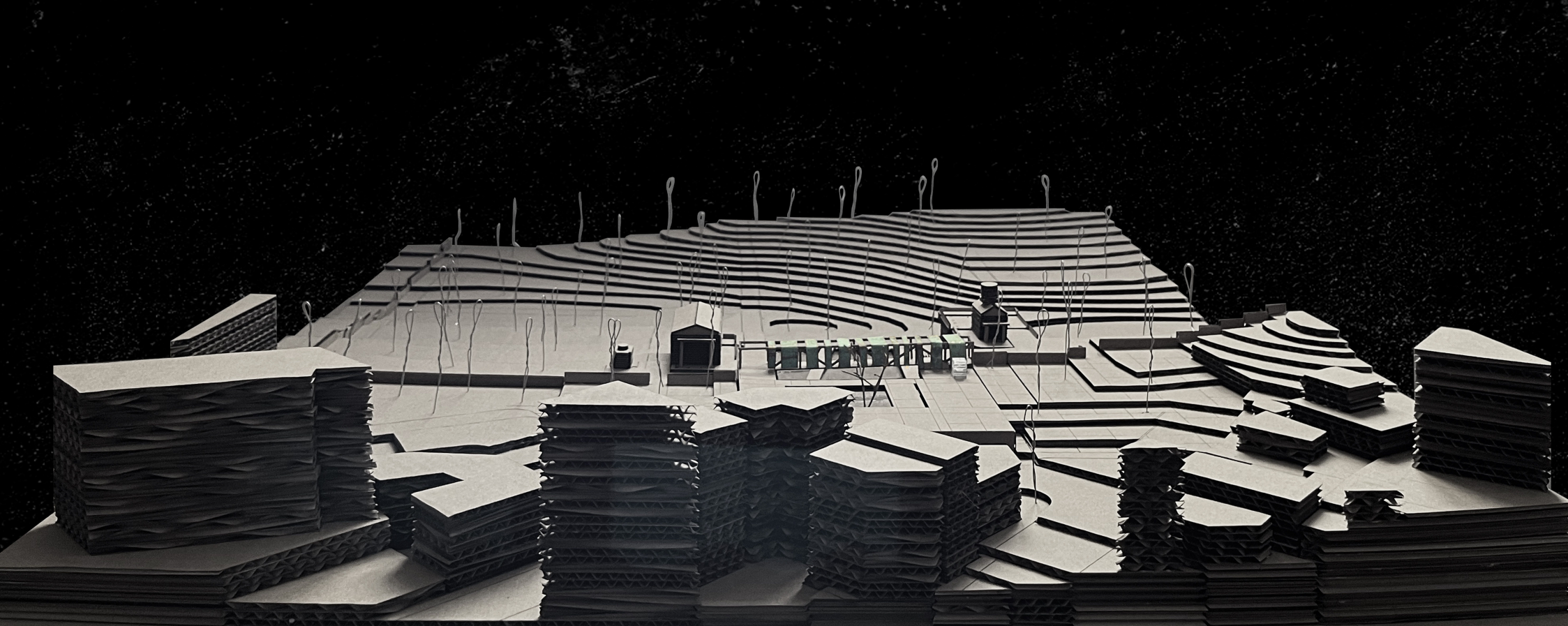
● Πορεία νεκρού

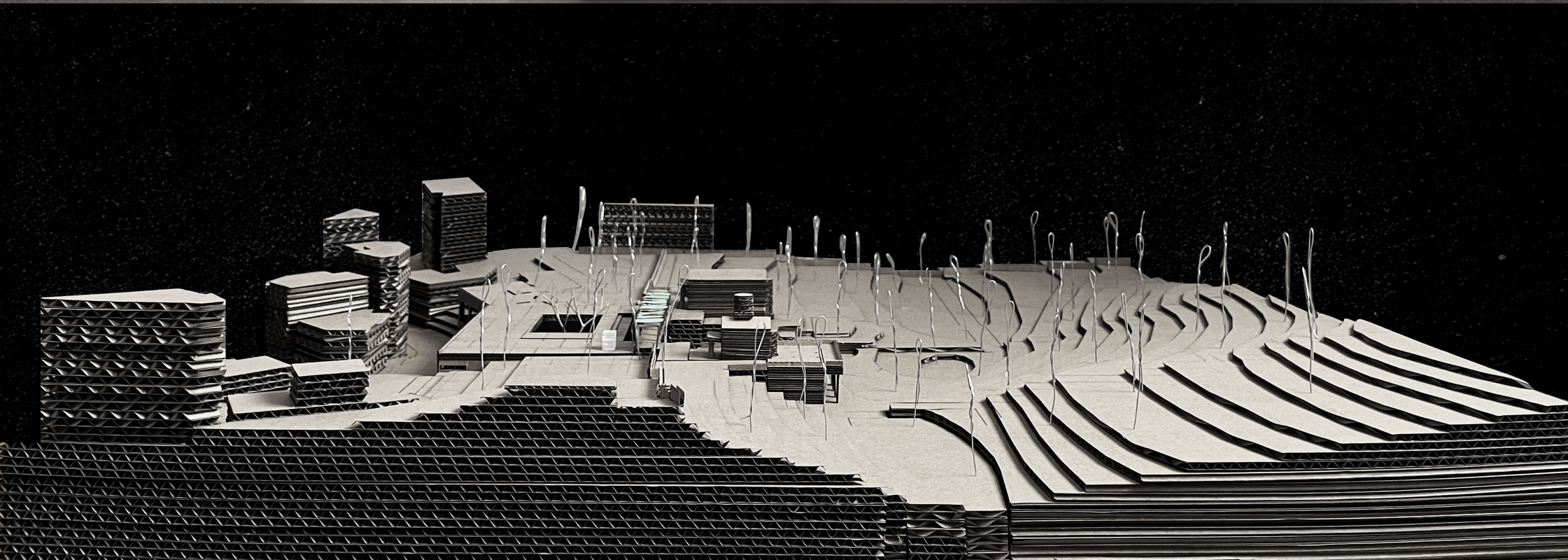
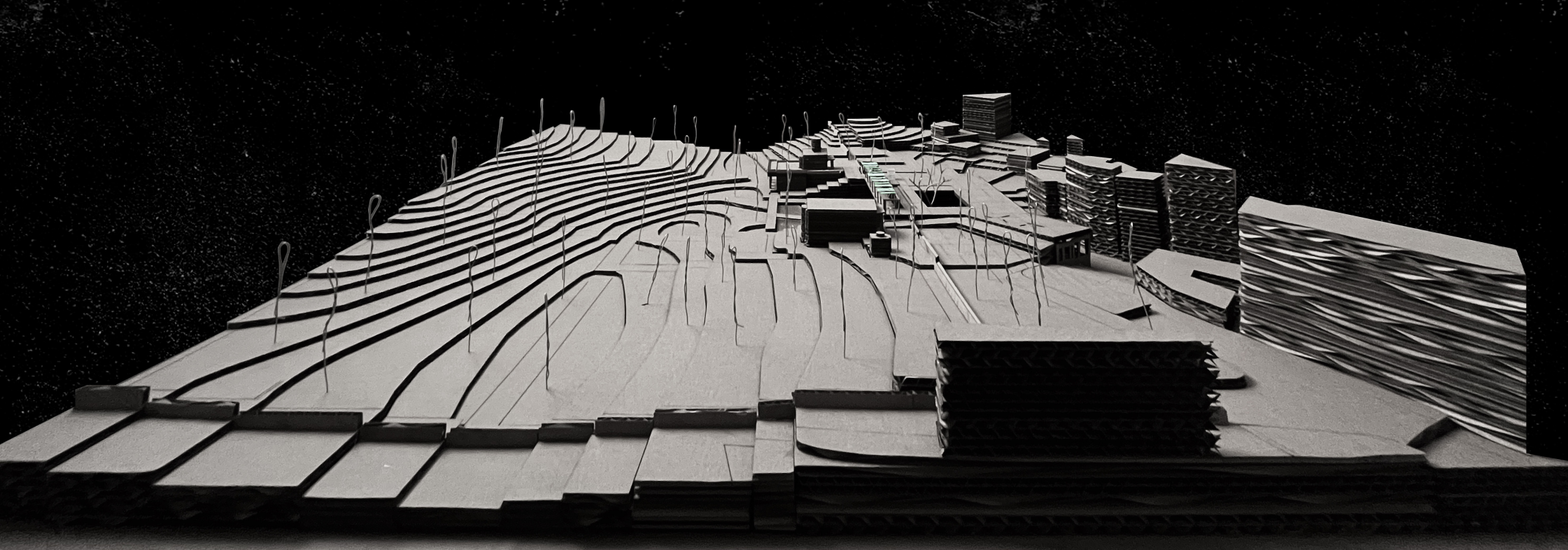
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΧΡΗΣΕΩΝ

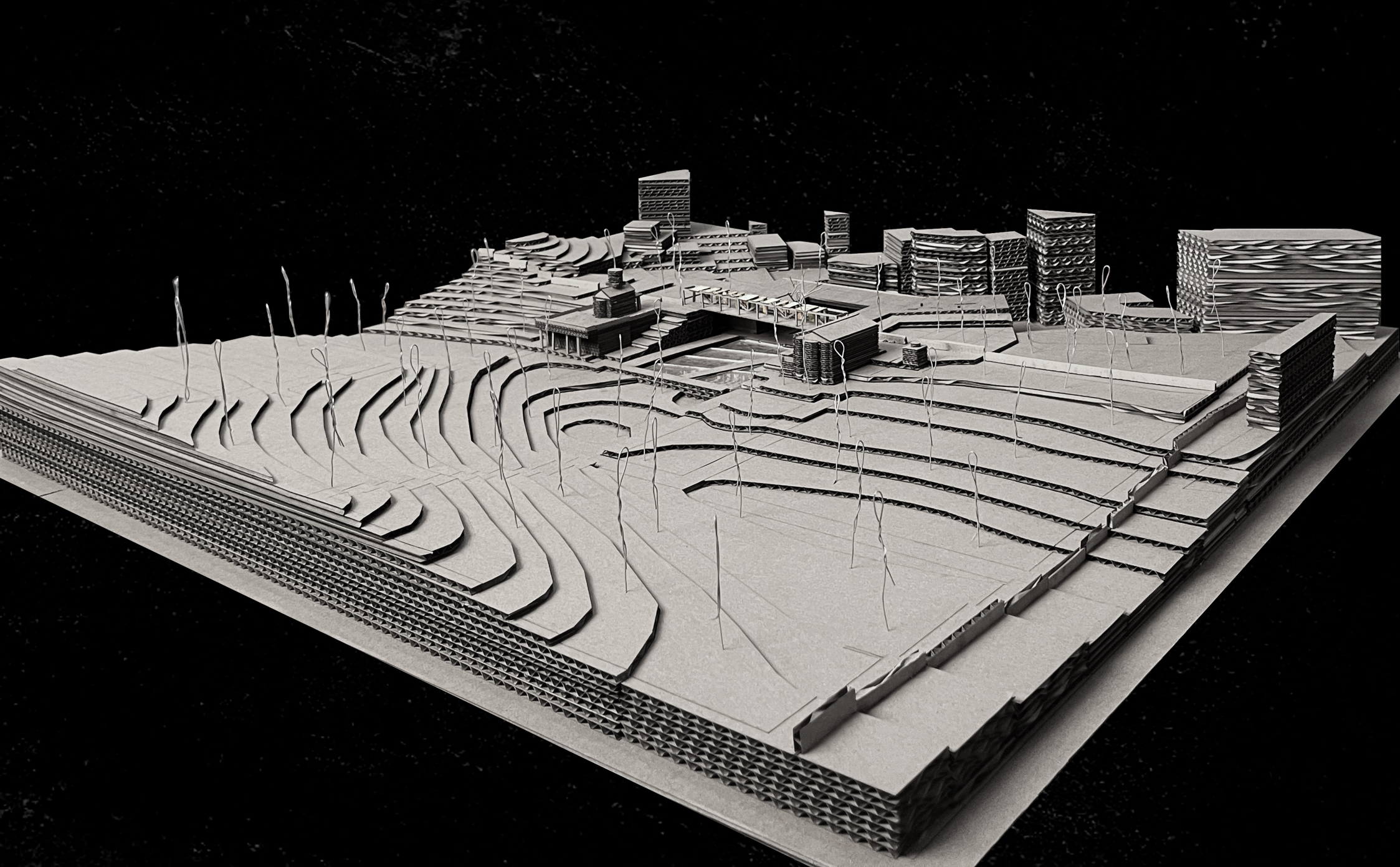

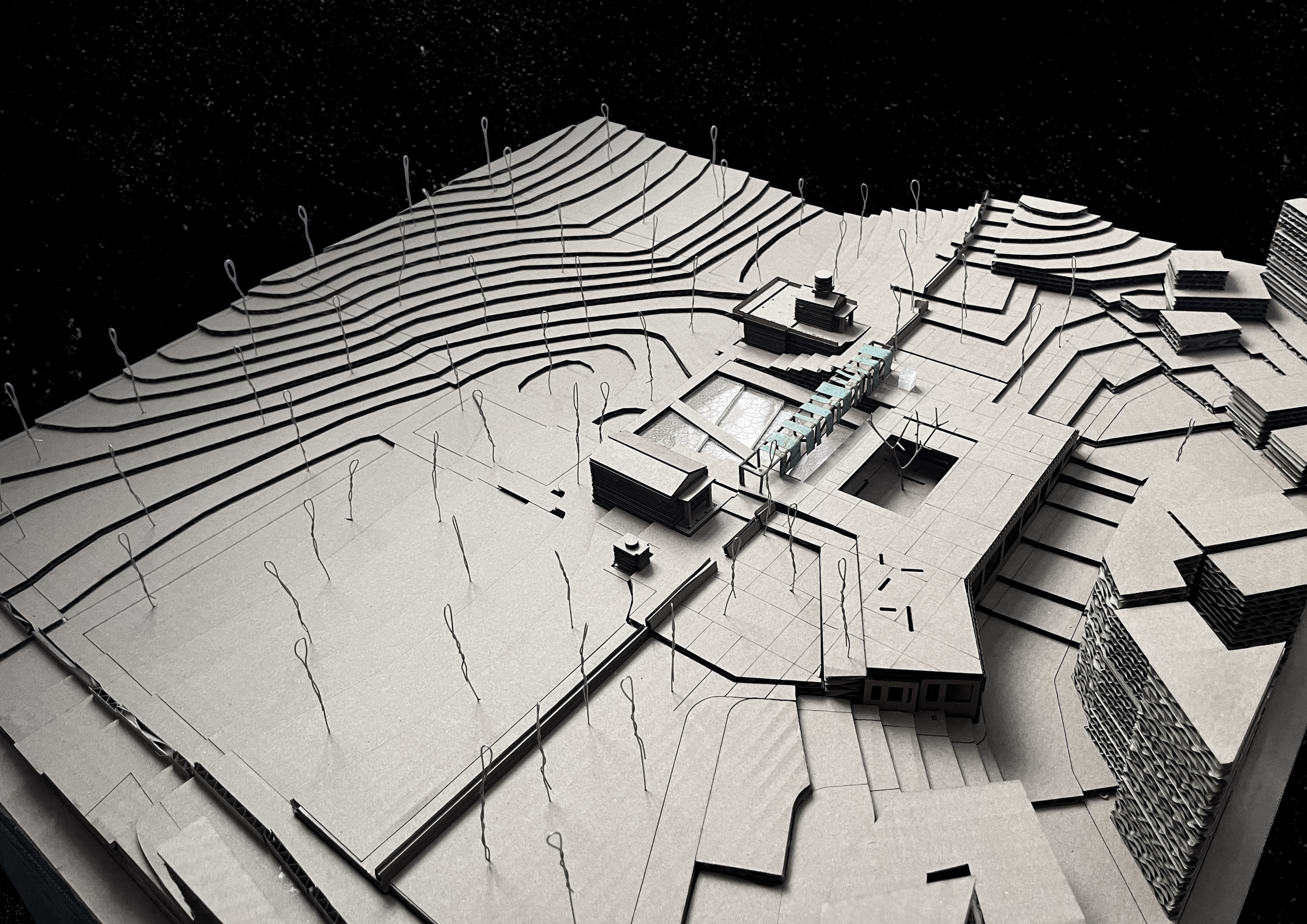
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΜΑΚΕΤΑΣ | 1.300

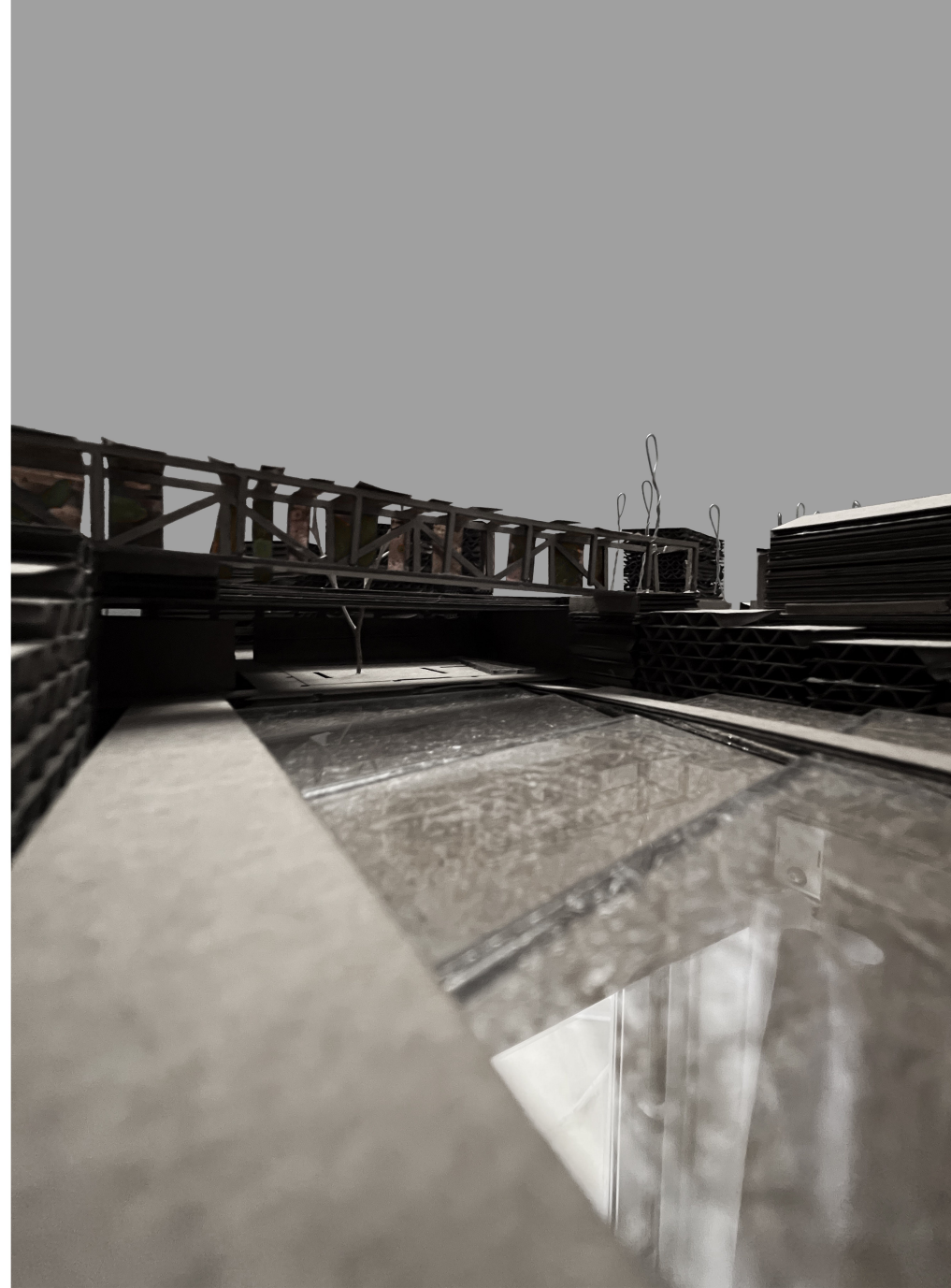
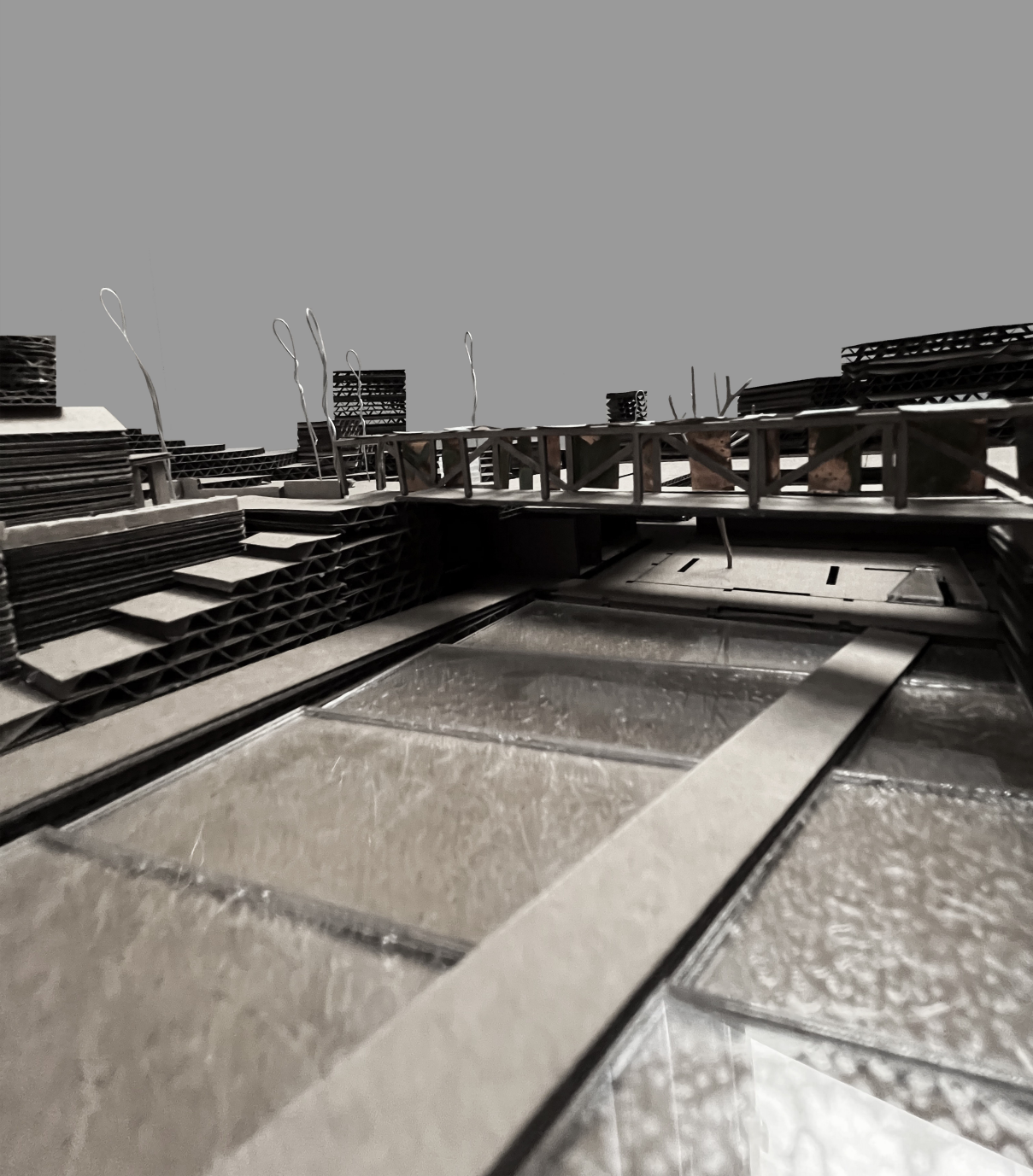

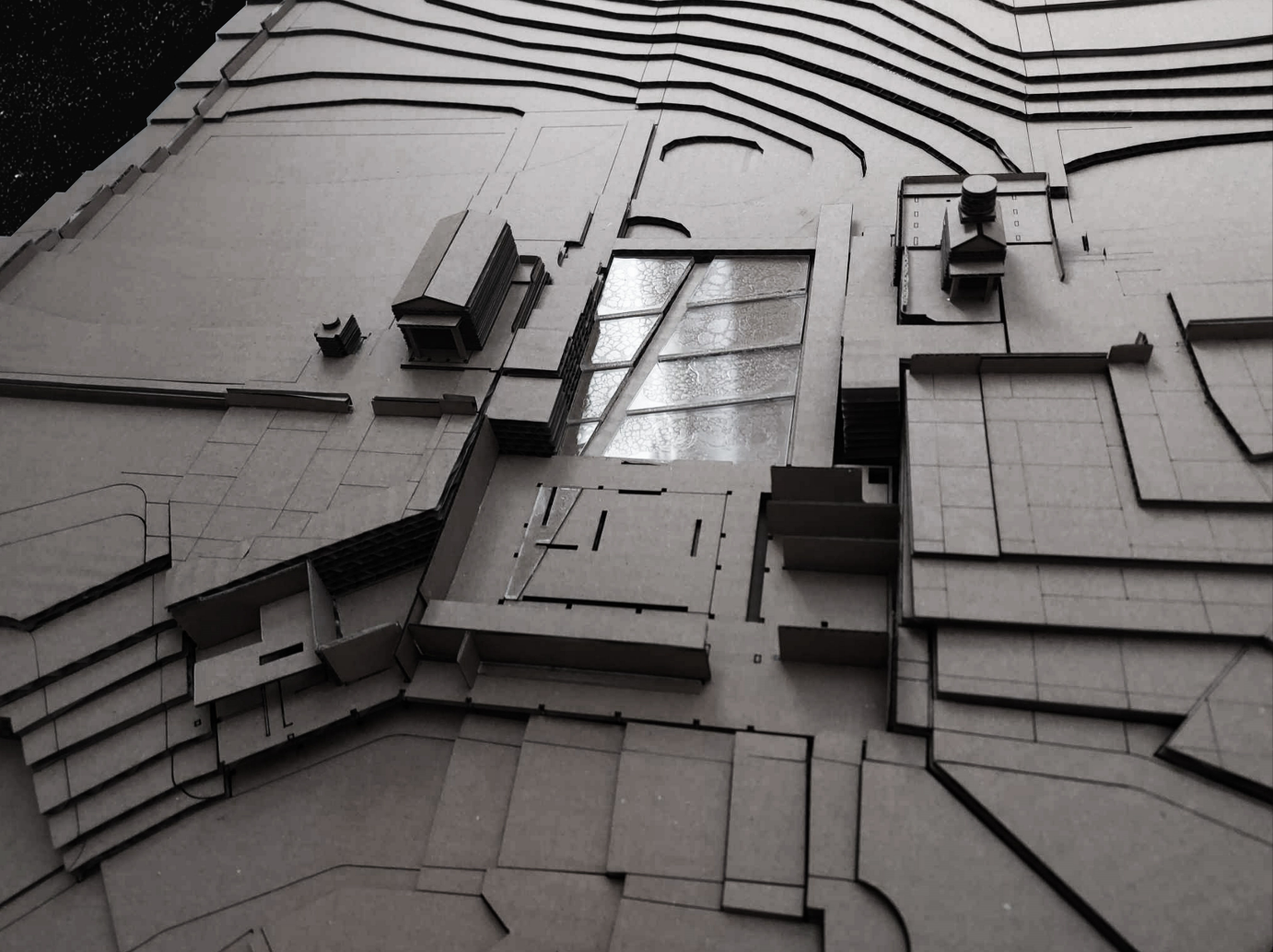

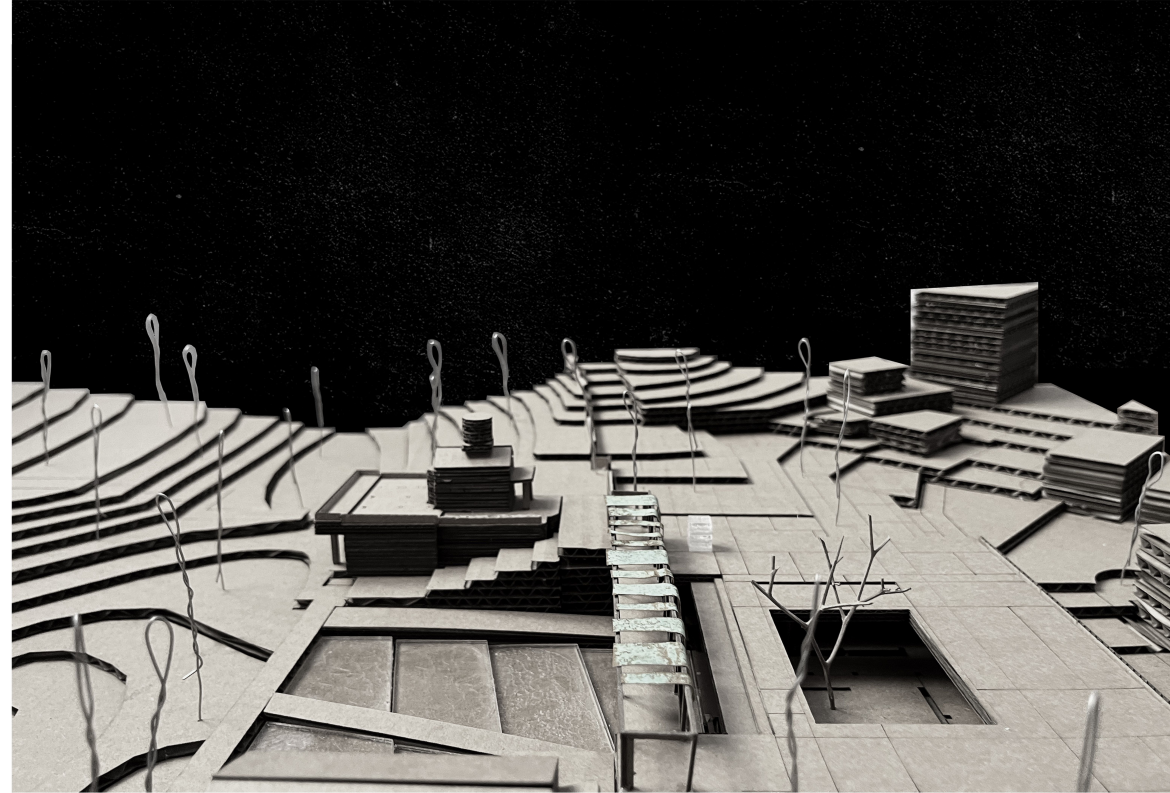
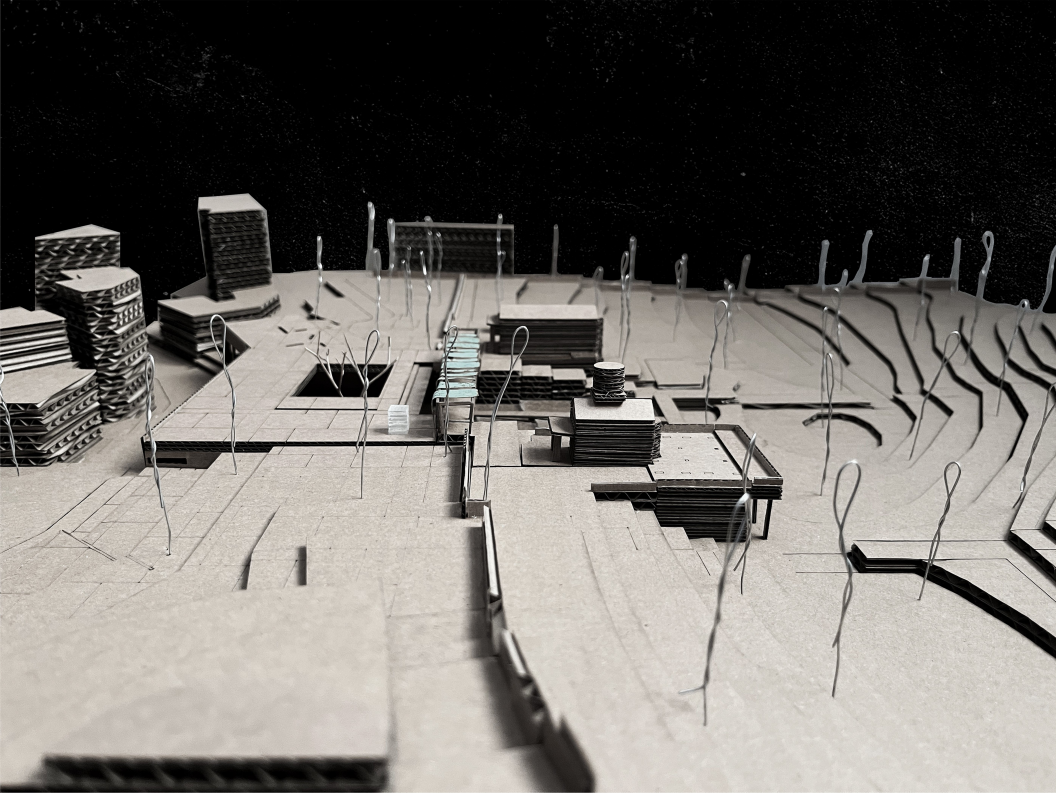

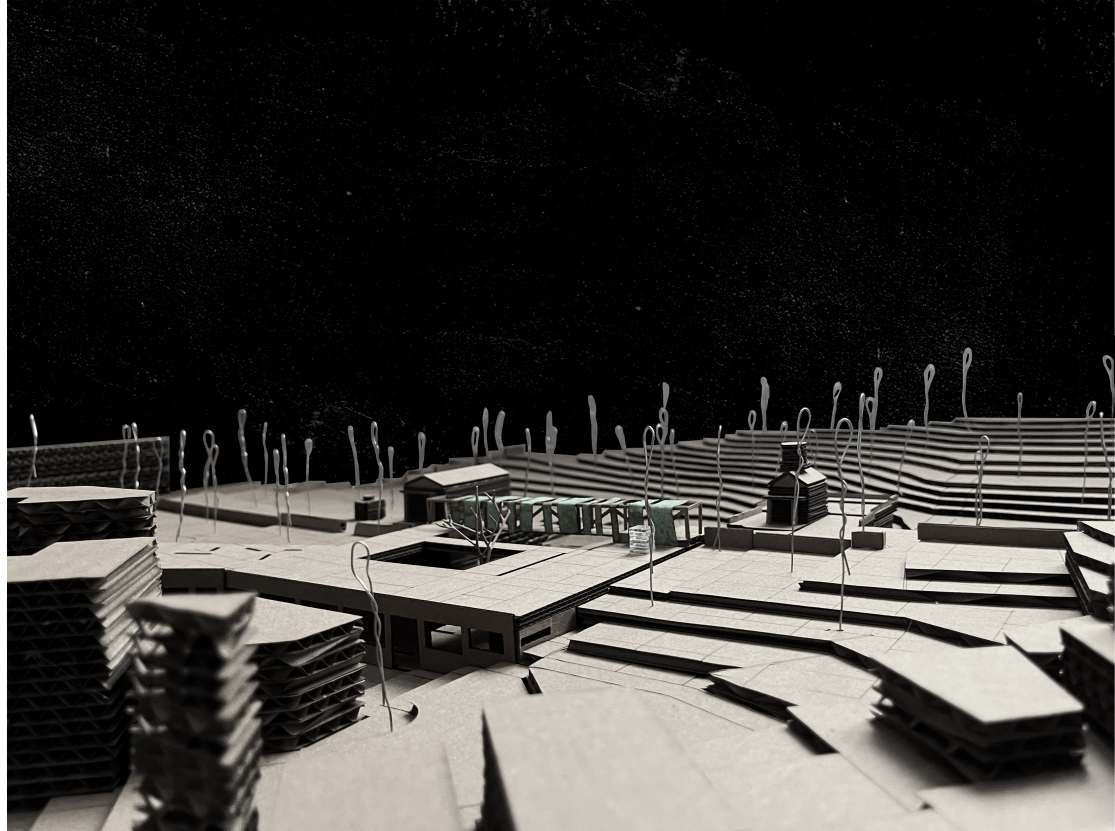
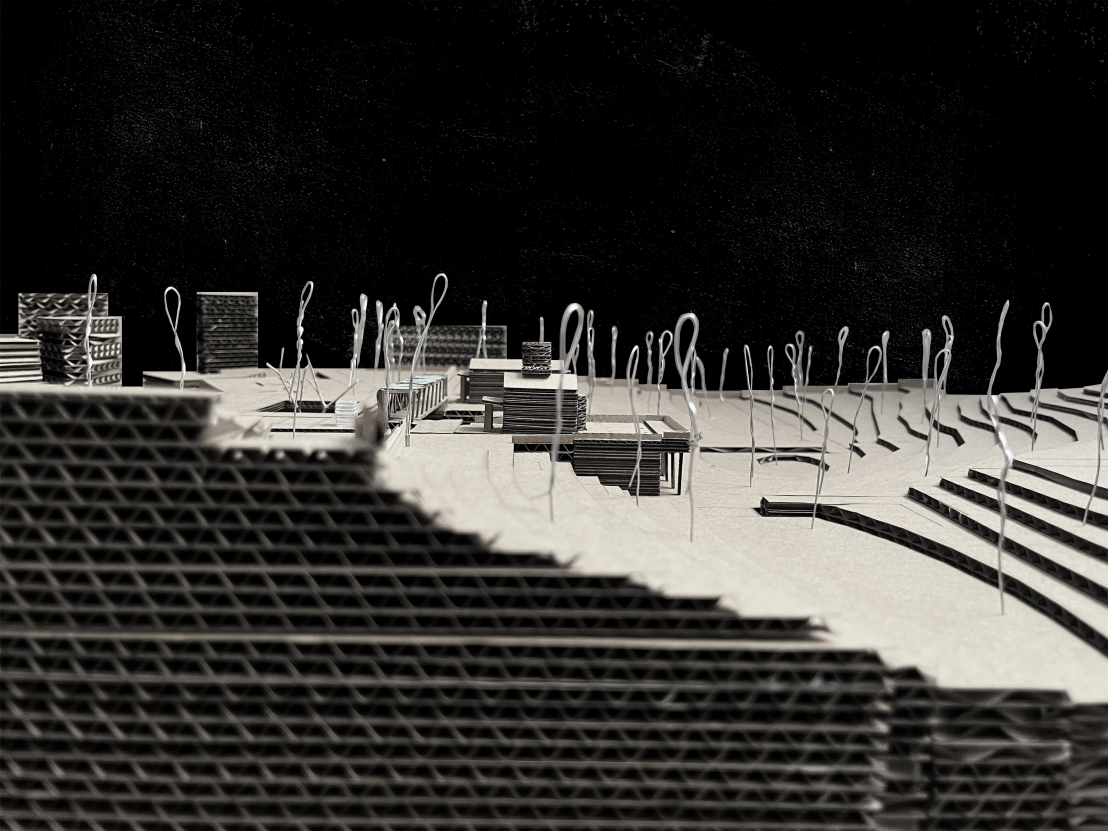

Ευχαριστώ θερμά,

τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Σπύρο Κακάβα, για την καθοδήγησή του, τον ήρεμο και ενθαρρυντικό χαρακτήρα του.

τον πατέρα μου, που έκανε αμέτρητες διαδρομές με το αμάξι, στο τέλος, για να με βοηθήσει.

τη γιαγιά μου, για την ανιδιοτελή αγάπη της.

τους φίλους μου, που κάθε ένα με το μοναδικό του τρόπο με βοήθησε.

τη Βίβια Καλημέρη, Αρχιτέκτων Μηχανικό, για τη βοήθειά της στην οξείδωση του χαλκού.

Με το ταξίδι για την ολοκλήρωση της διπλωματικής, ένα προσωπικό ταξίδι, έχει αρχίσει να ηρεμεί και η λίμνη μέσα μου.

Στη μνήμη της μητέρας μου

Rurouni Kenshin OST Soundtrack II : Departure
<https://www.youtube.com/watch?v=7M-NLmYIQ1M>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανάγνου Κ., Χαρέτη Ε., Θραύσματα μνήμης στο αρχιτεκτονικό έργο του Carlo Scarpa, Ερευνητική εργασία, ΕΜΠ, Αθήνα, 2021.

Αναξαγόρου Τ., Επέκεινα, Ερευνητική εργασία, ΕΜΠ, Αθήνα, 2014.

Γαλάτη Στ., Η χωρική γεωγραφία του Θανάτου, Ερευνητική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2012.

Δημητροκάλλης Γ., Θρησκευολογικά και Λαογραφικά Μελετήματα, εκτ. Τσαπέπας Στ., Αθήνα, 1997.

Ζώρζου Ι., 1809–2000 Ανατολικά της Αθήνας, τα Κουπόνια, εκδ. Ιλισσός, Αθήνα, 2001.

Καλημέρη Π., Καλογεράη Μ., Κοτσαηλίδη Ε., Προσεγγίζοντας μια επιχωμάτωση στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου: Λουτρικές Εγκαταστάσεις, Διπλωματική εργασία, Ε.Μ.Π., Αθήνα, 2018.

Λούντζης Γ., Νικολαΐδη Γ., Θεωρήσεις περί θανάτου και σύγχρονα σχεδιαστικά παραδείγματα χώρων ταφής, Ερευνητική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2020.

Μαυράκη Ν., Πατρινού Θ., Στολτίδης Τ., Υμηττός – Κίνηση σε δύο επίπεδα, Διπλωματική εργασία, ΕΜΠ, Αθήνα, 2023.

Μεντζίνη Μ., Οι πόλεις των νεκρών, Διδακτορική διατριβή, Ε.Μ.Π., Αθήνα, 2004.

Μπίρης Κ., Αι τοπωνυμίες της πόλεως και των περιχώρων των Αθηνών, εκδ. Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα, 1971.

Παππάς Αν., Ζωγράφου - Ιλίσσια - Γουδί, εκδ. Δήμος Ζωγράφου - ΔΕΑΔΗΖ, 2002.

Τζανάκη Ε., Η χρονογραφία της μετάβασης, Ερευνητική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2017.

Bachelard G., Το νερό και τα όνειρα – Δοκίμιο πάνω στην φαντασία της ύλης, εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα, 2007.

Heidegger Martin, 'Κτίζειν, Κατοικείν, Σκέπτεσθαι', Εισαγωγή – Μετάφραση: Ξηροπαΐδης Γ., κεφ. Εισαγωγή, εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα, 2008.

Saitou Y., Carlo Scarpa, Toto Shuppan, Japan, 1997.

Valéry Paul, Le Cimetière marin, The collection Charmes; ou poèmes., Paris, 1922.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Arnold Böcklin, Το Νησί των Νεκρών, Τρίτη έκδοση, 1883.

Εικόνα 2: Η Κοιμωμένη, Γιαννούλης Χαλεπάς, Α' Νεκροταφείο Αθηνών, δεκαετία 1880.

Σύνθεση εικόνων i:

Ο θησαυρός του Ατρέως, Μυκίνες, Τομή κατά πλάτος και κατά μήκος. Όψη της εισόδου και κάτωψη. Piet de Jong.

Η χαράδρα του ποταμού Αχέρωντα, σχέδιο: Χαρ. Γκούβα, ΕΟΣ Πρέβεζας και ο ποταμός.

Αρχαίο νεκροταφείο Κεραμεικού. Κάτοψη.

Ο καιρός των τσιγγάνων, Η γιορτή του Αγ. Γεωργίου. Σκηνοθεσία: Εμίρ Κουστουρίτσα, Σερβία, 1988. Απόσπασμα από την ταινία.

Σύνθεση εικόνων ii:

Crematorium Hofheide, Holsbeek, Βέλγιο. Αρχιτ. RCR, Coussée Goris.

Water Temple, Αβάτζι, Ιαπωνία. Αρχιτ. Tadao Ando.

Το κοιμητήριο Igualada, Καταλονία, Ισπανία. Αρχιτ. Enric Miralles, Carme Pinós.

Το κοιμητήριο Brion, Τρεβίζο, Ιταλία. Αρχιτ. Carlo Scarpa.

Εικόνες Υμηττού: Ντάκουλα Ε., Athens Voice, Τεύχος 831, Ιούνιος, Αθήνα, 2022.

Εικόνες κοιμητηρίου: Παππάς Αν., Ζωγράφου-Ιλίσσια-Γουδί, εκδ. Δήμος Ζωγράφου-ΔΕΑΔΗΖ, 2002.

Εικόνα 3: Περιοχή Εστίασης. Προσωπικό αρχείο Νίκης Αγογλωσσάκη.

Σύνθεση εικόνων iii:

Arnold Böcklin, Το Νησί των Νεκρών, 1883.

Κοιμητήριο San Michele, Βενετία.

Stephen Switzer, Forests or Rural Gardens, 1718.

Εικόνες μακέτας: Προσωπικό αρχείο και προσωπικό αρχείο Εβίνας Ζαρμπούτη.

